

qui armatus ad ordinem venit
capitulum. xxxvii.

De humili conversione Philippi
abbatis. cap. xxxviii.

De eo quod quidam in conversione
sua ordines sacros celantes propter
humilitatem conuelli fiat. ca. xxxix.

De mirabili conversione beate hil-
degundis virginis: quod se virum simul
lauerat. ca. xl.

De vidua Coloienfisi: quod in cap-
sa egressa est de civitate. ca. xli.

De conversione Methildis magi-
stre in fufinmich. ca. xlii.

De conversione Helsewilde ab-
batisse de porceto. ca. xliii.

Explicunt capitula.

Nam orditur dialogus mira-
culorum: et distinctio Prima de Co-
uersione. Capitulum

primum

Mocho.

Quiens loquens de pu-
sione illius gratiam i-
uoco: qui loquitur
pacem in plebe sua

et super sanctos suos: et in eos
qui conuertuntur ad eorum. Cuius
est scribenda inspirare: calamum
gubernare: mercedem laboris com-
pensare. Ab ipso enim salutaris
est conuersio: quod quos potenter
conuertit: ab ipso misericorditer
in suam autem. **N**ouicia? **V**ide-
tur in necessariis ut prius tractes
de virtute conuersionis. sumam

perstringas: quod in loco: a quibus
personis. qua necessitate ordo noster
sit institutus: ut sic positum funda-
mento. super edifices pietas spiritus
les ex lapidibus vivis politis.
preciosis. qui voluntur super terram;
Monachus. In epistola. **L**in-
gonensi situm est cenobium. no-
mine. **M**olismus. fama celebri-
mum. religione perspicuum. viris il-
lustribus; nobilitatum possessioni-
bus amplius. virtutibus clarus;
Et quod diuinitus virtutibusque diu-
turna non potest esse societas viri
nimis sapiens et virtutum ama-
tores. altius intelligentes. licet
honeste in prefato cenobio viue-
rent. minus tamen ipsam quam profes-
si fuerant regulam quod obseruaret
considerantes. habito inter se com-
consilio. viginti et unus mona-
chi una cum prelo suo. **R**oberto
vnamini assensu. eodem spiritu vene-
runt in locum horrois et vaste soli-
tudinis nomine. **C**istercium: ibi
vivere cupientes de opere manuum
suarum secundum regulam preceptum. **A**n-
no igitur dominice incarnationis.
millesimo nonagesimo octauo
venerabilis. **H**ugonis lingone-
sis ecclesie episcopi et tunc sedis
apostolice legati: atque religio-
si viri walteri cabilonensis antisti-
tis. necnon et clarissimi principis
Odonis ducis burgundie consilio

auctoritate roborati: in p̄dicto
loco abbatiā cōstruē ceperūt.
Et q̄ cenobiū de quo exierūt
cōstructū fuerat in hōre btē dei
genitricis Marie: tā ip̄i q̄ eo
rū successores de eodē nouo mo
nasterio p̄pagati: om̄s suas eccl̄
as in hōre eiusdem gloriose v̄
ginis cōfuerūt eē dedicandas.
Pomulto post cū instātia mō
chis **M**olismēsis abbe; suū
requirētib; iussu sc̄i **V**rbani
cōfēsu walteri cabilanens ep̄i
reducitur: et **A**lberic; vir s̄ct; et
ac religiosus ei; loco s̄stituit.
Cui; solitudinē dei grā coope
rante nō mediocriter vallē illa
claruit: et in reb; nēc̄r̄is creuit
Quo defuncto **S**tephan; vir
eque sc̄is: natione anglie; suc
cessit. **E**t cū adhuc eēnt pauci
nūo: p̄sonis secularib; venerāti
bus i eis vite s̄ctitatē: s; ab h̄orē
tib; austeritatē: s̄ct; **B**ernar
d; anno. xv. cu; xxx. ferme so
c̄is aduenit: et suauē iugo xp̄i
ibidem collū s̄bm̄sit. **E**x tūc ce
pit vinea illa dñi sabaoth cre
scē ac dilatari: at; palmites su
os extēdere: a mari vsq; ad ma
re: et impleta ē terra possessiōe
ei;. **P**rimē ei; p̄pagines: firmi
tas. pontiniaci. claruall. mo
rimūdis. **I**staz q̄tuor domoz
abbes tāte auctoritatis sūt: vt

abbe; Cisterciēse visitēt fil: et
singillatim ab eo versa vice visi
tētur. **P**rouici;. **Q**uid ē visi
tatio? **M**ōch;. **D**isciplinē cō
seruato. **D**uo em̄ p̄m̄tiū p̄res
instituerūt ad vicōz correctio
nē: et caritatis p̄seruatiōem. vi
delic; gñale caplm: et singul; a
nis visitatiōes domoz. **A**n
no dñi. **M**. c. xv. fūdata est do
m; clareuallis: cui; p̄m; abbe
cāt s̄ct; **B**ernard;. claustrē
sis vero. **M**. c. xxxiii. **D**einde an
no. **M**. c. lxxviii. sexto decimo
Ral. **A**pril; cōuēt; noster exi
uit de claustr; cū abbe suo **H**er
mano: et xi. **R**al. eiusdē mens
venit sup mōtē **S**trombg. **D**o
stea q̄to anno descendit i vallē
que nunc d̄r vallis s̄cti Petri
Prouici;. **C**ū ex h̄is q̄ audi
ui ordo nigroz et n̄r ei; dē sint
r̄gle: miror cur tā disparis sint
discipline. **M**ōch;. **N**ouels
Cluniacēses et Cisterciēses vni
us quidē eē regule: s; dissimilis
obfuantie. **A**ut em̄ rigore; re
gule a q̄busdā s̄ctis p̄rib; eē
tempatū: ut multi in ordie pos
sint saluari. **D**e bitu vero i quo
maxia vid̄r eē diuersitas: audi
quid dicatur **D**e coloē a grossi
tudine nō causētur monachi.
s; quales iuēiri p̄nt in p̄uicia
qua habitāt: a q̄ vili; opari

pōt. Nec de hīs dēā sufficiant
 Hoc autē fixū teneas. ordinis
 nrī auctore ēē spm̄scm̄. institu-
 torem scm̄. Bndcm̄. in nouato-
 rem vero venerabile; abbatem
 Ropertū. **Ca. ij.** **Q**uoniam?

Consideras in pfatōe tua
 ordinē; ppositē narratō-
 nis. miror contritōm̄ anpositaz
 gratiā conuersionis. cū videatur
 prius supflūū. ut q̄s conūtat̄
 n̄ pri⁹ de p̄ctis suis conteratur

Mōchus. **C**ōtritio aliqñ
 p̄cedit conūsiōem. aliqñ sequi-
 tur. **Q**uoniam? **V**elle; in hoc
 exempl̄ pbari. Prius tñ audiē
 delectat. quid sit cōuersio. vñ di-
 catur. quot sūt eius sp̄s. seu q̄

bus occasiōib; q̄s conūtat̄
Mōch⁹ **C**onūsiō ē cordis
 versio. vel de malo in bonū. vel
 de bono in meli⁹. vel de meliori
 in optimū. De hac conūsiōe per

Salomōē; d̄r. **V**erte impiū.
 et nō erit. s̄baudis. p̄ctōr. qd̄ p̄-
 us fuit. **P**riā versio ē ad cor. se-
 cūda in corde. terciā de corde. p̄-
 ma cōtritiōis. secūda deuotiōis.
 terciā cōtēplatiōis. **C**onūsiō
 ad cor ē rediē de culpa ad grāz.
 de p̄ctō ad iusticiā. de viciō ad
 virtutē. de hac p̄ **P**saia d̄r. **P**re-
 uaricatores redite ad cor. **C**ō-
 uersio in corde ē p̄ficē in carita-
 te. ire de virtute in virtutē. donec

videat̄ de⁹ deoz in spon. i. in cō-
 tēplatiōe. De hac p̄ psalmistā
 d̄r. **A**scēsiōes in corde suo dispo-
 suit ac. **C**ōuersio de corde ē mē-
 tis excessus in cōtēplatiōe.
Hac vsa sunt celestia illa ani-
 ma. q̄ ibāt et reuertebātur. **I**bāt
 de corde ad deū. per cōtēplati-
 onem ascendēdo. reuertebantur.
 ad actōē; rursum; descēdēdo. **C**ō-
 tēplatio sup̄ cor ē. vñ excessus
 mentis in scripturis d̄r. **D**icitur
 aut conūsiō q̄i simil̄ versio. i. to-
 tal̄. **S**cd̄; hoc. q̄ vnū viciū; de-
 serit et ab altero non recedit. se-
 q̄dē verit̄. s̄ nō p̄uertit. vñ p̄s-
 orat. **C**onūte nos de⁹ salutaīs
 nr̄. ac. **E**st et alia sp̄s cōsiōis
 cū q̄s locū et h̄itū mutat. zelo
 alicui⁹ religiōis. **T**al̄ p̄uersio
 sepe fit sine p̄tritiōe. **N**eq; m̄g
 nū ē corā deo p̄ctōrē mutare lo-
 cū et nō viciū. mutat̄ v̄stē et nō
 mēte; **M**ostruosa res ē. s̄b ve-
 stitu om̄iū cor gerere lupinum
Quoniam. **N**unquid hoc cō-
 tingere solet? **M**ōch⁹ **E**cā
 am. **E**cce exēplū. **Ca. iij.**

Retulit in frat̄. **H**odefrid⁹
 mōch⁹ n̄ q̄ndā canoic⁹
 sc̄i Andree i colōia cū eēm⁹ fil̄ i
 p̄batōerē dignā mēoria. **A**lle-
 rebat sibi a quodā monacho
 Clareuallis bene noto relatu;
 quendā c̄leicū actu trutannū

quales p diuſas vagari ſolēt
pūntias: veniſſe ad Clarauallē
nō quidē zelo ordinis: ſ; vt
aliqd mōſteio rapet ſb pallio
religiōis. **F**act⁹ itaq; nouici⁹
cū p totum annū probatōnis
ſue inſidiaret⁹ ornamētis eccē:
a p̄t diligentē custodiā; ſatis
facere cordis ſue nequitiā; mali
cie: hec int̄ ſe cogitabat. **C**ū fa
ct⁹ fuero mōch⁹: a licuerit mī
ſtrare: ſine nota ac labore ipō
calices ſbtrahā; ſicq; recedam
Ecce tali intētiōe legit pfeſſio
nem. pmiſit obediā; induit cu
cullā. **S**ed p̄ dñs qui nō vult
mortē pctōris: ſ; ut conūtatur
a viuat: puerſā volūtatem mi
rabilit̄ mutauit: a venenū i an
tydotū miſericordit̄ conūtū. **I**n
duto. n. bitu monachali cōtri
tus a cōſuſus. adeo pfeicit in ſcā
religiōe: ut nō multo poſt p̄t
meritū vite ad dignitatē pora
tus aſcēderet in Claraualle. **E**t
ut iā dixi: ipſa eius culpa alijs
facta eſt medicīa. **N**ā poſtea ſe
pius iſta recitāe ſolit⁹ erat no
uicijs: a plurimū i eis edificati
funt. **N**ouici⁹. **V**ellē noſſe:
vñ ei tal ac tāta fuerit mutatiō
Monach⁹. **V**t eſtīmo p̄
cipalit̄ ex mīa dei ſecundario ex
virtute a bñdictōe monacha
li. **V**t ait quidā ſāctorū p̄m ā

tiquorū: bitus monachi v̄tutē
bz baptiſmū. **R**ouert multi. **D**e
ricū conuſū de clauſtro mḡm
in grāgia q̄ vocatur bart: q̄ te
ſtatus eſt ſp̄m ſc̄m i ſp̄e colum
be ſup caput cuiuſda; nouici⁹
deſcēdiſſe: cū i monachū bñdi
ceretur ab abbe. **N**ouici⁹
Audio in iſto qd̄ letificat: ſed
qd̄ dā occurrit mēorie: qd̄ mul
tū me terret. **Q**uoſdā intelli
xi veniſſe ad ordinē bona intētiō
ne a adoleſcentes magne ino
cētie: q̄ p̄ceſſu t̄pis reſpexer̄ re
tro a p̄iert. **M**onach⁹. **F**re
quent⁹ audiui talia. dicē ſolit⁹
erat dñs. **J**ohes archiep̄us tre
uerē. vir prudens. a cui ſatis
erāt nota ordinis nr̄i ſecreta: a
rū eē q̄ puei vel iuuenes ad or
dinē veniētes: quorū cōſciās pō
dus pct̄i nō grauāt: feruentes
ſint. p̄mo qd̄ miſerabile eſt: vel
in ordine tepide et mīn⁹ bñ vi
uunt: vel ab ordine p̄ſus rece
dūt. **Q**uia nō eſt i eis timor ac
cuſatricis cōſcie: de v̄tutib⁹ ſu
is p̄ſumūt. ſicq; ſbortis tētatī
onib⁹ mīn⁹ reſiſtūt. **N**oſti fra
trē q̄ infra hūc mēſē de grāgia
vicina decept⁹ a muliē reſeſſit
Nouiti⁹. **O**ptime. **M**oa
ch⁹. **D**e iſto in cōſtabat: q̄ cor
pe v̄go fuit: iuueis diſciplinat⁹
Ita q̄ neminē inter conuerſos

nostrōs estimabā eo meliorē
Nouicius. Vere domin⁹ ut
 dicit ppheta. terribil in consili
 is sup hominū filios. **M**o
 archus. Dicā tibi et aliud. qđ tē
 pibus senioꝝ nrōꝝ contigit in
 clauſtro matre nrā. ſicut illoꝝ
 relātōne cognoui. **C**a. iij.

AEm̃ illuc quidam adole
 ſcētulus multum deuote
 et humiliter petens ingreſſum.
 ſuſceptus autē. ſine querela
 conuerſatus ē. **N**ūc vero vene
 rabil ſacerdos. Dauid. de cui⁹
 ſāctitate mira dicūtur ſpālitez
 amabat. et ad ppoſitum religi
 omis verbis ſuis mellifluis fre
 quētius animabat. **C**ui iuueis
 idē ſeqncias et queq; dulcia cā
 tica de domina noſtra verſa vi
 ce recitauit. quib; ſanctā illius
 deuotōne ſepius excitauit. **E**o
 dem āno flāte aquilōe: a quo
 panditur ōne malum. cepit il
 de; nouicius fluctuare. et qđ pi
 culose temptaretur ſācto viro i
 dicare. **A** quo multis ſermoni
 bz confortatus. cū temptatō nō
 ceſſaret. tādē de perſeuerantia
 deſperatus ait. **E**cce iam recedo.
 diutius qđ patioꝝ ſuſſtere nō
 valeo. **E**t ſcūs. **E**xpecta me in
 quit. donec vadā ad eccleſiā et
 orem. **E**t pꝛomiſit. **F**eſtimante
 viro dei ad oratorium. ille con

cito curſu rediit ad ſeculum. ti
 mens eius ſanctis oratōibus
 retineri. **R**euerſus venerabilis
 ſacerdos ab oratōne. cum non
 inueniſſet quē reliqueat in pba
 tōe. gemēs ait. **N**on ē oib; da
 tum ſcilicet ut perſeuerent i or
 dīne. **N**ouicius. **S**tupenda
 ſunt que audio. **P**rior de quo
 ſupradictū eſt. **C**lareuallis. in
 ſua et a ſua peruerſiōe cōuertit.
Adoleſcens iſte in ſua conuerſi
 one peruertitur. **Q**uid tibi de
 hijs ſentiēdum videatur edici
 to. **M**onach⁹. **D**ico ſicut dixit
 quidā ſanct⁹. **N**ō ē omnib; da
 tum. **I**n illo manifeſta dei miſe
 ricordia p̄dicatur. in iſto occul
 tum dei iudiciū formidetur. **M**i
 ſerebor ait cui miſerebor. **N**ō ei
 volentis neq; curretis. ſ; miſe
 retis ē dei. **N**ouici⁹. **P**rocede
 ergo. qā expediri v̄lo. quo in
 ſtinctu. quibus et occaſiōib;
 homines ſeculares cōuertan
 tur ad ordinem. **C**apit. v.

Monachus. . . .
Multe ſunt cauſe conuer
 ſionis. **Q**uidam cōuertī
 videntur. ſola vocatōne ſiue in
 ſpiratōe dei. **A**lij ſolo iſtinctu ſpi
 rit⁹ maligni. nōn illi qđ a leuitate
 ai. **P**līm etia p̄ miſteriū pūtūt
 alioꝝ. videlicet v̄bo exhortatōis.
 virtute orōis. exēplo religiōis

Sunt autem innumeri: quos trahit ad ordinem multiplex neccitas. id est infirmitas. paupertas. captivitas. erubescencia alicuius culpe. piculus vite. timor vel experimentum pene gehennalis. desiderium patrie celestis. Talibus congruit illud euangelicum. **C**ompelle intrare. **N**ouit autem. Licet hoc videatur probabiliter. minus tamen sufficeret nisi annexa fuerint exempla. **M**onachus. Quod quando conuertatur sola dei uocatione: ex hoc quod nunc scribam: poteris exemplo dimoscere.

Empibus. **C**o. **C**a. vi. **G**radis regis. **R**onorum: cum sanctus Bernardus predicaret crucem in Leodio: quodam canonicus maioris ecclesie prostratus in oratione ante quoddam altare. uocem homini celitus demissam audiuit. Exi et audi. euangelium reuixit. Qui mox ab oratione surgens exiuit: et uix sanctum crucem contra sarracenos predicantem inuenit. Alios quidem signabat. alios ad ordinem suscipiebat. Qui conpunctus et spiritus uinctioe intus instructus: crucem suscepit. non tamen transmarine illius expeditionis: sed ordinis. salubrius iudicans longam crucem imprimere menti: quam breuem zonam ad tempus assuere ueluti. legerat saluatorem dicente. Qui non tollit crucem suam quotidie et sequitur me: non

est me dignus. **N**on dixit uno anno uel duobus. sed quotidie. **M**ulti post peregrinationes deteriores fuerunt: et pristinis vicibus amplius se inuoluerunt. **N**on similes sunt canibus reuertentibus ad uomitum: et suis lotis in uolutabro luti sui. **M**onachorum uita regulariter uiuentium tota crux est: eo quod in singulis membris eos obediencia crucifigat. **N**ouitius. **V**ideis in prebere ordinem peregrinationi. **M**ocho. **N**on mea: sed auctoritate ecclesie perfertur. **N**on ordo Cisterciensis a sede sibi apostolica indulgetur: ut cruce signatus: uel uoto cuiuslibet alterius peregrinationis obligatus: si transire uoluerit ad ordinem. coram deo et facie ecclesie sit absolutus. **Q**ui si iste due crucis. ordinis uicem et peregrinationis eque eent salubres: indrnter fiet commutatio alterius in alterum. **M**ocho. **O**rdinem deserens et crucem suscipiens: uel quod tolerabilius est sine precepto et licentia ordinis eidem peregrinationi se mancipans: non christi peregrinus sed apostata iudicatur. **N**ouit successor Petri: cui spiritualiter commisse sunt clauis regni celorum: multo fortius salubus itus spiritus dimicare contra incertum uauitionum: quam foris ad tempus aduersus acies sarracenorum. **Q**uibusdam tamen conuictis uolentibus

sanctus Bernardus non consensit.
 sed cruce signari precepit. **N**o-
 uiti? Non me penitus hanc mouit
 se questione. quia multum me delectat
 tale audiuisse solone. **M**o-
 chus. Secutus est iazfatus cleri-
 cus scilicet Bernardum cum socio suo
 waltero ad Claraualle. facti
 quod sunt ibidem ambo monachi. Co-
 tigit per idem tempus ut conuetus
 a Claraualle mittendus esset in
 Alna monasterium fratrum regu-
 larium: eo quod iidem fratres redde-
 re se ordinem confessissent. Dabatur
 autem sepe dicitur. Leodiensis mag-
 num desiderium eundem cum fratribus
 ad ipsum locum. sed timuit dicere
 patri: veresne forte deputaret
 leuitati. Conuersusque ad dominum
 orauit: quantum sibi reuelaret quid
 facere deberet. Et facta est vox ad
 eum. Pete quod vis: et fiet tibi. Tunc
 accedens ad abbatem suum auda-
 cter dixit. Patet si esset voluntas ve-
 stra: libenter irem cum fratribus istis.
 Et respondit. Vade cum eis in nomi-
 ne domini. Missusque est tam ipse quam
 walterus cum nouo conuetu in
 Alna. Non multo post factus est prior
 in eodem loco. Die quadam cum eivus
 monachorum de professione signum face-
 ret: ille eo quod sextam domine nostre psal-
 leret. inuuit ei ut modicum expe-
 ctaret. Interim pulsata est sexta
 et intrauit chorus yterque. Stan-

te priore in stallum suo. angelus do-
 mini ut postea patuit. in figura
 et habitu eiusdem monachi qui scilicet
 rus confessionem ad pedes prioris
 se prosternit. quem cum leuare vellet
 dispuuit. Et reuersus in se prior in-
 tellexit angelum fuisse monachum
 propter uolentis: et confessionis re-
 pulsam sibi quodammodo impropera-
 tis. **N**ouiti? Valde miror
 quod angelus sanctus domini sic humi-
 liter se pedibus hominis prosternere
 dignatus est. **M**ochus
 Cum nobis a prelatibus nostris nega-
 tur. quod salutem nostre impendere te-
 nent. maxime quod ab angelis no-
 bis deputatis uultu suggerit:
 qui ipse in hoc resistitur. Angelus
 vero hominum. tanquam celum terre.
 tanquam aurum luto se prosternit. ut
 ex ipso facto illius negligencie
 exprobiaretur: et timore percussus
 de cetero cautiorem efficeret. **H**inc
 est quod saluator in euangelio di-
 cit. Ve qui scandalizatum
 ex pusillis istis. Et post pauca.
 Angeli eorum semper vident faciem
 patris mei: qui in celis est. Ex-
 pleta hora canonica: prior voca-
 to ad se monachum dixit ei. Mo-
 do fac professionem tuam. Cui cum ille
 responderet. bene expectato dominus
 eo quod in crastinum: in hec uerba pro-
 rupit. Hodie non gustabo nisi
 si audiam confessionem tuam

Erat. n. hora prandij. Et acq̃e-
uit ille. Ex illa hora p̃or deo p̃-
misit: q̃ nulla eū occupatō. n̄l-
la occasio. nō īceptio psalmi.
neq̃ cursus geitricis dei ab au-
diendis p̃fessionibz abstrahēt.
cū signū p̃fessiois videret. **F**ecit
vero gr̃adeuus: cū p̃p̃t corpis de-
bilitatē ad p̃orātū nō sufficēt.
laborem Marthe pmutauit in
q̃etē Marie. **V**ouit em̃ deo ut
singul diebz psalteriū ex iteg̃o
decantar: sicq̃ vtutibz plenus
migratū ad dñm: p̃uictus ceti-
bus s̃actorū āgelorū. **W**alter⁹
compatriota eius: q̃ h̃c q̃ dēa
sunt dño Henrico abbi nr̃o re-
citauit: et ip̃e m̃lpi: cū cupet dis-
solui et eē cū xp̃o: dicetq̃ quoti-
die in orōne. **R**ñ veniā et appa-
reāte faciem dei: vox illi dñi
r̃ndit. **R**egē in decore suo vide-
būt oculi tui. **Q**ui cū morētur.
stella lucida die clara sup locū
migratiōis eius appuit: ita ut
in tota illa p̃untia videretur.
Nouitius. **S**atis credibile
ē: q̃ visio stelle illius radiātis
meritū designauit aīe egredi-
entis. **M**onachus. **R**ecē mo-
ueris. **H**oc aut scias q̃ rariss̃e
configit: ut sole ex̃nte in supio-
ri emispio stella aliq̃ videatur.
Quero sup morientē stella vi-
sa est: signū fuit: q̃ sancta illa

aīa in magna virtutū clarita-
te xp̃o soli iusticie conuicta est.
Nouicius. **N**ō miroz si deus
eos quos tā euidenter ad p̃uio-
nem vocat: tā excellentē in mor-
te glorificat. **M**onachus. **D**i-
cā tibi adhuc ouerfiōez vnius
monachi in q̃ p̃pendē poteris:
q̃ ibi sola op̃ata sit vocatio si-
ue inspiratio sp̃ūsc̃i. **C**a. vii
Necā s̃acte Marie ad grad⁹
in Colonia erat quidā canonī-
cus noīe Beuardus: etate ad-
huc floridus: et mūdi vaitati-
bz satis deditus. **I**n q̃dā solem-
nitate cū statio eēt ad eandē ec-
clesiā fm̃ consuetudinē: affuit
et dñs Euerhardus s̃c̃i Jacobi
plebanus. vir iustus atq̃ religi-
osus: et p̃pter suā s̃c̃itatē oī cita-
ti reuerēdus. **Q**ui cū veniss̃ an-
ostū chorī et introsperiss̃: cōtē-
platus est eū. **B**euardū in tō-
fura et habitu monachi. **C**ister-
ciensis: intra conuicatos su-
os stantem. et miratus valde
dicebat intra se. **O** fecit est. **B**e-
uardus monachus? **E**t cū itel-
lexiss̃ postea visioez fuisse: hoc
de illo i corde suo iudicauit q̃d
postea rei euentus p̃bauit. **E**t
q̃ cōsiliū dñe dispoīs mutari
non p̃t: om̃imodis i illo p̃ple-
re necē fuit: q̃d de eo deus p̃on-
dit. **M**odico elapso tpe idem

iuuenis nō sine multoz. ammiratione valedicens seclō. conuēsus est in clauistro: factusq; nouici⁹ in eodem cenobio. Qd̄ cū cognouiss̄ predict⁹ sacerdos. **H**ermenrode wmit ⁊ geuarduz visitauit ⁊ qd̄ de illo videt oībus nouicijs recitauit. **H**ec m̄ dca sunt a nōno. **F**rederico mōcho. qui tūc p̄ns fuit. cum vir sanct⁹ ista porauit. **H**ec **B**euardus postea in tñtū p̄fecit. ut domino. **H**ermāno p̄mo vall̄ sc̄i Petri abbati succederet. ⁊ non modicum p̄ eū locus ip̄e tā in religione q̄ in possessionib; p̄ficeret. **Q**d̄ si tibi minus suffecerit hec noua exēpla. referaz tibi eīam de verb̄ sc̄i Bernardi testio mā satis vera. **N**ouici⁹ **Q**ue nondum legi audire delectat. **C**apitulu. viij. **M**ōch⁹ **Q**uādo ingressus fuisset aliquādo regnū germanie sanctus Bernardus abbs p̄ce; reformatur⁹ in t̄ Lotbariū r̄gē Rōnoz. ⁊ p̄decessoris ei⁹. **H**erici nepotes magūtinorum ep̄s Albertus noīe clericum suum. **M**ahelinū. sic ei nomē eāt obuiā ei misit. **Q**ui cū se missuz dicer; a dñō suo ad seruiendū ei paulisp̄ cum intuitus vir dei dixit. **A**li⁹ dñs te misit ad seruiendū sibi. **E**t cum ille ad verba

sancti expauescer; asserens se ab ep̄o missuz. r̄ndit bt̄us Bernardus. **F**alleris: maior dominus misit te xpc. **T**unc primū intelligens. quoz sū sermōem vibraret: ait. **P**utas me monachū velle fieri? **A**b sit a me: nec cogitauī nec ascendit i cor meum. **E**libilomin⁹ tñ illo rēnūente famul⁹ dei affirmabat oīno fieri debere: nō qd̄ ipse de se cogitauit s; qd̄ deus de illo dīsp̄sūt. **Q**ui in eodē conuersus itinere valedicens seculo: factus est monach⁹ in **C**laraualle. **E**cce vbi in isto volūtas couertē dī. in quo sola opata est volūtas spiritus sancti. **N**ouici⁹ **P**lacet qd̄ dicis: sed dic queso exemplum de hoc: q; quidam econuerso conuertatur solo in strictu spiritus maligni. **M**onachus. **E**xemplum presto ē.

Capitulum. ix. **E**gitur in vita iam dicti patris: tempore quodaz wmisit ad **C**larauallē magistrum. **S**tephanuz de vitreio: viz magne sciētie ut putabatur grā couersiōis. **D**e cui⁹ aduentu cum tota vallis exultaret: p̄sonam tanti viri considerās beatus Bernard⁹ in hec verba prorupit. **D**yaabolus eum adduxit. **S**olus wmit: solus reuertetur

Ad hoc n. venerat: ut quosdā nouicios quos in lraura ipse informauerat: ad sc̄lm reduce-
ret. Ne sanct⁹ p̄r sc̄daliaret
pusillanēs: hoīez recepit: quē
nō pseueratur sciebat: ut noui-
ti⁹ fiēt confēsit. Ac spūs malig-
n⁹ cum toto illo anno p os sui
mancipij in aure nouicōz sibi
larz: nec p̄ficeret: quē ad illoz
ruinā adduxerat: solū s̄m pro-
p̄ctiā viri dei cum multa cōfu-
sione reduxit. Audi a aliud ex
emplū de vicino. **Ca. x.**

Aenerūt ad nos duo sac-
dotes gyzouagi igressuz
p̄tētes: de quoz pseuerātia cū
p̄ne nulla esset nob̄ sp̄s: nega-
tū est eis qd̄ postulabāt. Vno
discedēte alter cui nom̄ eāt Bo-
swin⁹: importūitate sua vt reci-
petur obtinuit. Qui vix p sex
ebdōdas in p̄bacone stetit. Et
no cte quada; infra matutias
eius mādatis: q̄ eū adduxerat
obediēs cū furto recessit. **No-**
uicius. forte simplici intētiōe
venit. **Mōchus.** Nequaq̄.
Cū adhuc cū socio suo esset in
hospicio: apatētur difficultatē
in recipiendo: dicebat alt̄ ad al-
terz. Sine: lic; mō nob̄ sint gr̄-
ues: tñ eos d̄cipiem⁹. **Doc** qdā
conuulor nrōz ill̄ ignorātib⁹
audiuit. **N**onullos conuertit

ex quadā leuitate animi sepi⁹
exptus sum. **Ca. xi.**

Aenit ad nos adolescēs q̄
dā canonicus in Coloia
magis vt postea rei exitus p̄ba-
uit: ex quadā leuitate mentis:
q̄ deuocōe conuulor. **Qui** fu-
um nob̄s ap̄iēs p̄posituz iūue-
nibus nr̄is maxime nō puiz: fe-
cit gaudiū. **Dñs** Beuard⁹ ab-
bas nr̄ intelligēs solā in cā cē le-
uitatē: eo q̄ delusiss̄ vestimēti
sua: sola quippe tunica idutus
venit. cū tñ satis rogaretur sus-
cipe iūuenē: non osensit. **Qui**
mox eadē via q̄ venerat rediit.
nec aliqñ postea alic⁹ p̄uulor
mencōem fecit. **Ca. xii.**

Huius quidā adolescens
bñ natus a diuitū filius
ad nos p̄ntibus ignorātib⁹ ve-
nit: a ut reciperet facile optinu-
it. **Nolo** n. noia tā huius q̄ su-
pra d̄cī exp̄mē: sperans adhuc
eos reuersuros: ne forte ex hoc
patiant⁹ ofusioe; **Factus** itaqz
nouicius vix trib⁹ vel qñqz die-
b⁹ elapsis vnerit amici eius do-
lētes: a ut reuertēt⁹ ad seculū
plurimū vrb̄ exhortātes. **No-**
uerant eū quadā sūmā pecunie
pdidisse: nescō quo ludo: a ma-
gis ex dolore q̄ deuotiōe conu-
lū. **Et** cū nō p̄ficent: sua s̄ert ut
debita sua soluet: a statū redirz

Sicq; nō vī h̄ dolo ab amicis
extractus non ē ruerfus. Et cū
solemne votū feciss̄ int̄ man⁹
dñi abbis ⁊ p̄ hoc corā clero
ab eo tractus fuiss̄ in cām: per
hās legati alijsq; modis q̄b⁹
potuit se defendit. Asserēs se cō
uersū ex q̄dā leuitate ⁊ turba
cone animi. q̄d si vix nō eēt: ex
emplum dñi. Dērici abbis nri
imitatus fuiss̄. ¶ Nouici⁹. D.
quid sit audire delectat. ¶ Mō
chus.

¶ Cap. xiiij.

Tecia Būnenh̄ idē. Dēricus
canoicus fuit: p̄les h̄ns red di
tus. Inspirāte deo fallax seclm
occulte deseruit: et desiderio or
dinis Cisterciens̄ accensus ad
domū nrām cōuerfiois grā vīt
Cū adhuc ess̄ in hospicio duo
mīlites fr̄s eius fugam eius i
telligentes: ⁊ sicut homines se
culares carnalia spūalib; ⁊ tē
palia eternis p̄ponētes. vnde
gaudere debuerāt turbati sunt
Et concito gradu veniētes p̄e
miserūt puer: qui ei q̄i ex pte
mris loq̄retur: ut tali occasiōe
a cōuentu abst̄l̄xret. Quē cū
in locū insidiarū is puer duxis
set accurrētes mīlites: vi equo
inectū nolētem ⁊ reluctātem
cū dolore totū cōuentus redux
erūt. Nōdū em̄ hitū induerat.
Per aliq̄d tēp⁹ cū eis cōmora

tus: cū iā securi eēt de eo iterū
fugit: indutoq; hitu spe; totū
reuerfiois eis exclusit. Nō iste
fecit sic duo supiores: qz nō le
uitatis vicū h̄ virtus ostātē i
conuifioe fuit. Hoc exemplum
⁊ alia q̄dā q̄ hic edificacōis
cā scriptur⁹ sū in omelijs moā
libus. de infantia saluatois po
fuisse me memini. ¶ Nouici⁹.
Puto graue eē p̄cām nouiciū;
redire ad seclm. ¶ Mōchus.
Quāta sit culpa facile p̄pendi
tur ex pena.

¶ Capitulum. xiiij.

Priusq; venire ad ordinē
in ecclia scē Marie ad gr̄
dus in Colōia canonicus q̄dā
fuit. qui valedicēs seclō religi
onis hitū in Dēmenrōde susce
pit. Nomē iuueni leon⁹ ⁊ eāt
in bñ notus h̄bat hic fr̄s mī
lites in seclō satis potētes. Qui
cōgta eius oufioe turbati sūt:
veniētesq; ad claustrū multis
verb̄ suaserūt ut redir; ad seclm
ordinis austeritatē ei proponē
tes. Et quia obligatus erat de
bitis aiebant hoc racionabile.
ut rediret. Debita solueret. sic
qz reuertēs sine querela domi
no seruiret. Et promiserunt qz
eum reducerent. Quorum v̄z
bis miser seductus exire cōsen
sit. inimici laqueos obseruans

Quidens Hermā⁹ abb⁹ i⁹ge
mu⁹it a cū m⁹l⁹ta cor⁹d⁹ dolore m⁹i
litib⁹; dixit **H**odie frēm vrm eij
tiētes de paradiso. depōitis i i⁹fer
no. Reuerfus ad p⁹lenda suaz
deterior fci⁹s est q⁹ p⁹us. magis
op⁹ia dans explēdis vicij⁹s q⁹
soluendis debitis. Post annos
aliquot grau⁹ infirmitas. iusto
dei iudicio ex nimietate infirmi
tatis in furore v⁹sus ē. Quē cū
fui mouerēt de cōfessioe a de sa
cra omumioe. verba salutis nō
intēdit. s⁹ q⁹sdā mulierculascū
quib⁹; sanus peccaueat. p⁹prijs
noib⁹; crebrius w⁹citauit. Scil
lis etiā catul⁹ carnes illozū cali
das. q⁹si p⁹ remedio capiti eius
nudo iposue⁹it s⁹ nihil ei p⁹fue⁹it
Nō ei poterāt carnes rabide. se
daē penā apostasie. Audi a ali
ud exemplū de alio nouicō.

Miles quidā **Ca. xv**
Beneco nomine de villa
Palmirsdoz⁹ oriūdu⁹s. mecu⁹
in p⁹bacōe nouici⁹ fuit. Vir q⁹
dā etate grādeu⁹. s⁹ circa p⁹poi
tū religiois min⁹ deuotus. m⁹l⁹
tis modis tētatus a in tēmtati
one victus cū non acq⁹esceret
p⁹hilio frīm sicut canis ad w⁹mī
tū. sic miser reuerfus ē ad sc⁹lm
Secūda vice id actitās p⁹uen
tus infirmitate. in domo p⁹pa in
bitu seculai diem clausit extre

mū. nullū p⁹mie demrāns iudici
um. **Q**uū cum morētur tātus
fuit cū domuz flatus w⁹toz. tā
ta super tectū multitudo coruo
rū. ut excepta vna vetula ōnes
de domo territi fugerēt. a mori
entē desererent **E**cce q⁹li morte
moriūtur qui a deo recedunt.

Nouici⁹. **P**uto q⁹ flat⁹ ille
ventoz aturba crocitatū cor
uoz. euīdes fuerit signū p⁹ntie
demonioz. **M**ōchbus. Plane
ita est. ait enī saluator. **N**emo
mittēs manū ad aratz a respi
ciēs retro: aptus est regno dei.
Miles iste q⁹ p⁹ apostasiā ret⁹
spexit: de culpa nō penitēdo. mī
stris gelenne gaudium fecit.

Telouit⁹. **S**i tāta ē culpa
nouitio redire ad seculū. q⁹d ē
q⁹d scūs **E**ndēs p⁹cepit. ut ple
cra regula nouitio i hec verba
dicatur. **E**cce lex s⁹b q⁹ militare
vis. **S**i potes obfuare ingrede
re. si n⁹ potes lib⁹ discede. **M**ō
ch⁹. **M**auult scūs p⁹r⁹ int⁹ duo
mala nouitū discedē tpe p⁹ba
ciōis. q⁹ iā mōachū post die⁹
p⁹fessiois. **V**n eum liberū w⁹cat
a loco: nō a w⁹to. **V**t enī taceaz
de hīs qui iā habitū religiois
induerūt q⁹ seml⁹ ac secūdo i fa
tie capituli stabilitatē suā p⁹mī
serūt secularib⁹; p⁹sonisq⁹ solo v⁹
to w⁹tū fecerūt int⁹ man⁹ abb⁹is

nequaquam licitum est vita; seclarem sectari: vel matrimonio ligari. Circa nouiciu in necessitate dominus papa dispensat: ut ad ordinem transeat mitiores. si non permittit: ut ad vitam redeat seclarem. Ex hijs que dicta sunt dinoscere poteris quosdam conuerti solaw cacoe dei alios solo in stimulo spiritus maligni. non nullos quada; leuitate animi. Quia autem quidam conuertantur per ministeriu aliorum et tu est. quod sic oli in tabernaculo dei contra trahit contra: ita hodie in ecclesia dei frater trahit fratrem: et hoc tribus modis. Sermo videlicet. oratione. exemplo religionis. Ecce funiculus triplex qui difficile rupitur. **Nouicius.** De hijs exempla regro. **Mochus.**

Capitulum xvi.

Claraualle annos hos undecim annos monachus quidam **Hericus** nomine defunctus est vir gratus et sanctus. Corpe quidem contractus et fractus: sed corde multum diffusus ac dilatatus. Multas hic habebat a deo solaciones: plenas reuelaciones: spiritu pollens prophetie: nullius expressus spiritualis gratie. Venerabile; hunc viz tempore generalis capli abbas frequentabant: quos plimum suis sermonibus edificabat. **Nunc** familia

riserat dominus **Beuardus** abbas noster cui iter cetera narrauit totum ordinem conuersionis sue. **Cum** itaque **Bernardus** predicaret crucem in dyocesi constantiensis: contigit eundem **Hericum** interesse sermoni. Qui cum esset homo diues et potens multa habens castra: et cum diuicijs infinita crimina: sermone viri dei compunctus ait ad ipsum **Dominus** si me non terreret illa consuetudo quam intellexi esse in ordine vestro: sed quod venientes ad vos in driter ad diuersas emittitis religiones. ego me vobis redderem in continentem. cui vir sanctus respondit. **Ego** sub condicione te non recipiam sed hoc tibi promitto. quod si in **Claraualle** monacho fueris ibi morieris. **Audito** hoc verbo moyses respondit. **Factus** est itaque interpres abbas eo quod in utraque lingua gallica videlicet et theutonice multum foret expeditus. **Vides** hoc quidam balistarum seruus eius homo crudelis et perversus ad fundendum sanguinem nimis de domini conuersione turbatus: telum baliste ipse fuit ut sanctum abbas feriret. **Statim** ab angelo domini percussus retrosum cecidit. et expirauit. **De** cuius tantum perpetua morte **Hericus** territus et maxime de predicatione anime constat sanctus abbas scitatem et signis potentiam cecidit ad pedes eius;

hūilit' a cū multa instātia sup
plicās q̄tin' miser de faucibus
infernī suscitādo libeāz. **Cōpas**
fuis vir btūs tāvnius dolori q̄
alteri' p̄dicōi flexis genibz deū
euz lacrimis exorauit: et mortu
um celerius suscitauit. Quū fu
scitatus ad suscitātis pedes cor
ruit: et ut se in conu'su; suscipet
cū multis suspirijs petiuit. Cui
vir sāctus r̄ndit. Scio q̄ na
turalit' p̄teru' his ac distortus
nec expedit ut his int' r̄ligiosos
h'volo ut crucez suscipias: maē
transeas: ut cū sarrahenis offi
gēdo citius finiaris. Et fecit sic.
Cruce; suscepit: mare trāsiuit:
cū inimicis crucis dimicauit: et
in officio necatus ad deū; mig
ruit. Eodē tēpe mulier q̄ dā pa
latica clamauit post hōiem dei:
sanitatē ab eo postulās. Et euz
seq̄ nō valeret: iā enī p̄cesserat
miserus illius. **Dēricus** leuauit
eā i equū suū. quā sācto p̄ntās
b̄ndicōe p̄cepta dep̄fuit. Que
sana facta stetit et p̄prijs pedi
bus gaudēs ad p̄p̄a remeauit.
Hec ab ore dñi Beuardi audi
uit. Iste est **Dēricus** q̄ tpe quo
dā ab eodē sancto prē in p̄tes
remotiores missus: glatie sub
pedibz ei' fracta lōgius s̄vyn
da tract' mirabiliter est illi' b̄n
dict' p̄e reductus. Ecce iste s̄mp

ne conu'sus ē. **S;** q̄d quero ex
empla de remoto? **Cū** hoc q̄d
de alijs recito impletū gaudeā
in memetipō. **Ca. xvi**
Eo tēpōe quō rex Philip
pus p̄mouastauit dyo
cesim Coloniē. cōtiguit me cū
dño Beuardo abbate de mōte
sācte walburgis ire Coloniā.
Et cum me i via cū multa istā
cia hortaret' ad ouerhōe; nec
p̄ficer; Retulit mibi visio; il
lā gloriā Clareuall: in qua le
git. q̄ quodā tēpe messis euz
conuētus in valle meter; btā
dei genitrix virgo **Maria:** et sā
cta **Anna** m̄r ei'. ac sācta **Ma**
ria magdalena de mōte venien
tes quodā viro sācto q̄ stabat
ex aduerso aspiciēte. in valle;
eandē in magna claritate descē
derūt. mōachoz sudores terse
rūt. flabell' maicarū suarū v̄tū
ad mouerūt. et reliqua q̄ ibidē
posita sūt. **Sermone** h' visio
nis in t̄ntu; motus fui. ut abbi
p̄mitterē me nō v̄turū nisi ad
eius domū grā conu'siōis. si t̄n
deus mibi inspirar; volūtatem
Astrictus tūc fuerā voto p̄gri
natiōis ad scām **Mariā** rupis
saluatoris. q̄ maxie me retinu
it. **Qua** p̄ menses tres expleta
nullo amicorū meorū sciente:
sola dei misericordia p̄ueniēte et

pmouente: ad vallē sacti Pet
 rini: a qđ fmōe cōcepam. no
 uici? fact? ope ostendi. Sile
 pene cōtigit fratri Berlaco de
 Dingle monacho nrō. ¶ No
 uici? Nō erit inutile hīs qđ ad
 huc in seclō sunt exēpli grā ta
 lia audire. ¶ Mōch? .

Hste hos tres. Ca. xviij.
 ānos dñs Dericus qui
 nūc est abb nr. dū vice abbis
 de Claraualle visitaret i frisia
 cōtigit eum hospitaī in castro
 cuiusdā militis nomie Suede
 ri. A quo cum multū deuote su
 scepius esset: ut ei cōsuetudinīs
 est: rēcitauit ibi quedā mirifica
 que in ordine nrō cōtigerunt
 Et cū adesset predictus Berla
 cus fili? fris eius militis. cano
 nicus maioris ecclē in Traiecto
 sicut terra bona semen urbi in
 agro cordis sui suscepit: a nō
 multop? fructū ex eo cētuplū
 fecit. Qui sicut mibi postea i p
 bacione retulit: ex illa hora p
 ter conuersionem cepit fluctua
 re: a qualiter conceptum ardore
 extingueret diligencius cogita
 re. Nacta igitur occasione ne
 notaretur: qđ ad studiū pfi
 us prexit ubi cū modicū fecisset
 tēpus ad nos diuertit: factus
 qđ nouicius ad spūale studiū
 se cōuertit. Ex hīs duobus ex

emplis patet quosdā sermōe
 ouerti: ut impleatur illud Apoē.
 Qui audit dicat: veni. Qui au
 dit vocē domini se vocantis per
 internā inspiracōem: iustum ē.
 ut a aliis uocare studeat p ser
 monis exhortacōem. ¶ Noui
 cius Fateor mibi ista sufficere
 de sermone: nunc pcedas obse
 cro de oracōe. ¶ Mōch? . Si
 cut multos cōuertit exhortacō
 sermonis. ita plūmos ad ordi
 nem trahit virtus orōnis. vñ
 apls Jacobus dicit. Orate pro
 inuicē ut saluemini. Multum
 enim ualet oratio iusti assidua
 Cui? efficaciam per exempla sb
 iecta plenius agnosces. .

Capitulum .xix
Hcidit tempe quodam
 ut Dericus germanus i
 gis fracie uenit in Claraualle
 locuturus bto Bernardo sup
 quodam seculari negocio. To
 tum eciam conuētum visitans
 illius se oracōnibus cōmenda
 uit. Cui venerabilis abbas in
 ter cetera vite salutaris monita
 rñdit. Cōfido in dño te nō mo
 ritur in eo in quo nūc es statu
 hvelociter expimento pba qñ
 tu tibi istorum pfit oracō: qđ
 expetisti. ¶ Rđ eodem die pba
 tū ē nō sine multoz ammiracō
 de tā inuicis exultantes ouisioe

Sui eū lugebāt ⁊ tanq̃ mortuū cernerēt ita in solabiliter eiulabāt. **N**ouit⁹? Nō miror si cito potuit conuerti. q̃ se abile exhibuerat conuersioni. **M**ōa chus. Quid si illius conuersione magis ascribis ei⁹ meritis q̃ orōnib⁹ iustoz. audi qd post hoc actū sit. Cū socij ac tota familia Dēricū ut iā dixi deplangerēt. Andreas quidā pisenfis ex nimia impaciā doloris q̃ si in furore uersus dñm suū ebrium. insanū. mentisq̃ ipotē. uociferabat. neq̃ conuict⁹. neq̃ blasphemis pēns. **E**t cū. Dēricus virū sem deprecaret ut p illi⁹ conuersione operā daret. Rēdit. Ne sis p illo sollicitus aīa eius mō in amaritudie ē. tuus est ille. **E**t cū repeter⁹ audire. Andrea hoc uerbū. ille sanctā religionē plurimū abhorrens. talia in corde suo tacitus uoluebat sic postea confessus ē. In hoc te nuncō falsū eē pphetā de hoc enī certus sū qd locutus es uerbū ⁊ non fiet. **H**oc tibi corā rege ⁊ pncipib⁹ ⁊ celebri conuerti ipropalo. ut falsitas tua oībus inotescat. **E**t cū altera die recederet mala omīa mōsterio i precās ⁊ ualle⁹ fuditus sibi desiderās in ipsa nocte victus ⁊ quasi uinctus traxte se grā

⁊ uim faciente spū dei vix die⁹ expectare potuit. ⁊ ad mōsteriū reuēns cunctis miratibus alter⁹ se exhibēdo saulū bto viro se reddidit. **V**bi q̃so in isto fuit conuerti uolūtas. siue conuersionis abilitas. **E**cce Andreas iste q̃tum i ipō fuit a grā se autit hū virtus orōnis sanctorū auersū potentē ouertit. **N**ouicius. Mira sunt hoc ⁊ stupēda ⁊ ut osidero iustoz oratio pēpue pētorib⁹ est appetenda. **N**ōmo nīa qdā. **C**a. xx. mōchus ē. qui ad ordinē ueniens germanū suū quē vnicū habuit adhuc ouersioni ppter etatē min⁹ abile in sclo reliq̃t. **T**imēs eū seculi ipedimētis iretū. eiusq̃ p hoc ouersionē ipēdiri. quotidie dñm orauit maxime tñ btā⁹ eius genitricē. ut illius suis pēib⁹ accelerare dignaret⁹ ouersionē. cuius in seculo piculosa ē. eē osiderauit habitacōnē. **N**ouerat pueros a suo pposito facile posse auti. **A**ttēdes. **P**ius dñs pū monachi circa germanū studiū. cordi abbis inmisit ut puerū fuscipet. quem infra ānos sine officij sui piculo fuscipe nō potuit. **E**a nocte q̃ habitū induit. qdā ex sacerdotib⁹ hūmōi uisionem de illo uidit. **V**idebatur ei q̃ matrona

pulcherrima ante ostium monasterii stare: et puer pulcherrimus in brachiis teneret. **A** quo interrogata cuius esset puer ille: respondit. Filius illius monachi est fratrem eius nomine designas. filius quod nomen nouitius intus exprimes. **E**t sic ipse intellexit qui hanc visionem vidit: ipsa matrona pulcherrima beatam dei genitricem fuisse apostolum. **Q**ui alium verbo vel exemplo ad bene viuendum informat: hunc perfectum tanquam proprium filium christi generat. **Q**uod autem eundem nouitium venerabilis virgo Maria ad ostium monasterii. quia mater filium dignata est portare. dedit patenter intelligere eius conuersionem predictam monachum suis orationibus eius magna merita optinuisse. **N**ouitius. Satis ex hiis cognosco virtutem orationis. super est ut cognoscam et virtutem: quae est in excellendis. **M**onachus. Hoc scias quod multi quotidie sine exhortatione et monitis nullis spiritualibus adiuti orationibus: per sola exempla religionis ad ordinem trahuntur et per quedam signa de uocem discipuli vel scitatis quae videtur conuertuntur. **C**apitulum. xxi.

Frater Euxodericus monachus et noster cum adhuc adulescens esset in seculo: sacerdotem quemdam cognatum suum iam nouitium visi-

tare venit. sed non ut ouertetur ueniret. **C**ontigit inter fratrem mortuum sepeliri. Quo sepulto cum conuentus decessit. **A**nt. Clemetissime domine circa sepulchrum hinc inde cum multa humilitate ueniam peteret. diceretque. Domine miserere super peccatore: ita est compunctus. **I**ta ad conuersionem est accessus. ut qui prius a domino. **B**euardo abbe anno mitus conuictus noluerat. ab illa hora ut suscipiatur vix multis precibus optineret. **T**alem modum sue conuersionis sepius mihi recitauit tempore sue praedicationis. **R**ecitauit mihi et frater Bernardus monachus noster: in **V**ilario monasterio ad visionem similis uenie primus uoluntatem conuertendi se concepit. **N**ouitius. Miror quod res tam modica tam magnam salutem operatur in anima. **M**onachus. Quid de hoc miraris? **Q**antum ad massam multum modica est pillula. sed quantum ad efficaciam uirtus illius maxima. **O**mnes corporis uenas perurit humores soluit: et eicit in firmum ad sanitatem conuictum. **S**i tanta uirtus consistit in precepto uel corporalis pillulae. quae mirari debet maior esse et ideo maiorem quod spiritualis in uisione uel uicet. **A**udi et aliud. **C**apitulum. xxii.

Prima Distinctio

Nobilis adolescens dñs Adolphus: nūc epus Obimburgensis: canonicus fuaeat maioris eccie in Colonia. Die eius tpe qdam ad campū domū ordinis nri ueniss: a post missam ad oracōne in oratorio staret uidit quō mōchi tā senes q̄ iuuenes ad vniūsa currētes altaria: ad disciplinas suscipiēdas nudabāt dōsa sua: hūiliter cōfitebtes pctā sua. R. uevisio sic mibi qdā eius familiaris narrauit: tñ boni opata est in corde adolescētis: ut abire nō possit. hī seculi pōpam contēnens: et totū se ad deū cōnūtens: ibid manens sacū religiois habitum suscipet. In quo tñ pfect: ut nō multo tempe post: tū ppter nobilitatē: tū ppter religiositate: in predcā ecclā apicē cōscēderet epalem.

Cap. xxiij.

Nosti Wericū camerariū nr̄m: hui⁹ cōuūsiō talis fuit. Cū eēt clericus a maioris ecclehe in Treueri canonicus: atq; multis alijs ecclāsticis stipendiis hōratus vel oneratus: tēpe qdā infirmitus est. Spe igr̄ recuperāde salutis accepta secū pecūia Coloniā descendere nauigio pposuit: ut a phisicos q̄ru; illic copia ē ofuler;: a ex ipsa aeris mutacōne aliquod remediū p

De conuersione.

tipēt. Veniēs q; cōn mōasteriū nostrū: locū nom̄ req̄siuit a agnouit. Dicēs q; se uelle hospitari in mōasterio pueros suos ad abbe; p eqs quib; ascenderet p̄misiit: a accepit. Eade; nocte nescio qd uidit: vel q istm̄du oufusus fuerit: mane familiā suā flentē cum naue remisit: a habitū regularit̄ induens nobiscū permāsit.

Ca. xxiiij.

Rat Berlac⁹ sacerdos a monach⁹ noster p̄t signa vni⁹ deuotiōis: quā in qdā mōacho nr̄o uidit: sic mibi confessus est p̄mū cōuūsiōis amorē cōcepit. Die qdam cū monach⁹ ille quē bn̄ nostri missa; in eius prochia celebrar;: tātam fm̄ cōsuetudinē hēbat grā; lacrimar;: ut Berlac⁹ q̄ p̄t misterii ex latere stabat: eandē cōsiderans grām ammirāsdñm glōficar;. Ex illa hora ita cepit ordinē; diligere: ut nō quī escēt donec vnus exordimis psonis fier; Multa tibi adhuc posset dicere: de hīs q̄ exēplo aliorū; cōuūsi sunt: hī breuitati studēdū est. **N**ouiti⁹. Ex hīs q̄ iā audiui certū est: alios cōuertī per fm̄oem exhortatiōis: alios per virtute; orōnis nōn illos solo exēplo religiois. **M**ōach⁹. Dictū est sup̄ius adhuc alias

eē causas multiplices: que multis occasiōes sunt conuersionis. scz infirmitatem. paupertatem. captiuitatē. notā alicuius infamie. piculū pntis vite. timore; siue visiōez gehennal pene. solū desiderū celestis patrie. **N**ouicius. De hīs pcor ut exēpla sibiungas. **M**onachus. Quosdā cōpellat infirmitas cōiūti quotidie videm⁹.

Capitulum. xxv

Hoc triennū miles q̄da; Lodeuicus nomine de castro Are i acutis lababat et vocatus ē dom⁹ abbas ut infirmū visitar. Inardescēte infirmitate. cū miles idē iā omīno esset desperatus. monitus est ab abbē ut se ordinē redderet. et votum conuersionis ut mos ē verbis exprimeret. Qui consilio acquiescēs. mox ut ex cōsensu vxoris interman⁹ abbas se reddidisset. facies eius cepit imutari et quodā mō alterari. Ita ut pallores verteret in cādore; et color liuidus pficeret in rubore. cūctis q̄ aderāt stupētib⁹ et dei donū i moribūdo mirantib⁹. Et ut pius dñs adhuc manifesti⁹ oñderet. qz ppter votū ordīs infirmū distulisset cepit idē miles sine sudore. sine sāguine. sine sternutacōe. cōn infirmitatis naturā cōualescē.

Qui nō ingt⁹ bñficijs dñis deportari se fecit ad mōsteriū; nostr⁹ in quo factus nouici⁹ et monach⁹ nō multo post migravit ad dom⁹. **N**ouici⁹. Sic ex verb⁹ tuis colligo opio tua est infirmū per penitentia; et oracōnes dies suos posse prolongare. **M**ōchus.

Capitulum. xxvi.

Non hoc dico quia nō credo quēpiam posse tñmū sibi a deo constitutum extēdere. s; mortē qñq; imminētē euadere. Qd si ver⁹ nō esset. ecclia supflue p infirmatibus oraret. Cū orō sancta mortuos suscitaret ad vitā. cur nō qd min⁹ est morituris obtineat sanitatē? Ezechiel. penitentia flenti per. **I**saia. a domino dicitur. Audiui oracōnem tuam vidi lacrimas tuas. Ecce ego adhiā super dies tuos quīdecim ānos. Super quem locū. **D**aino sic dicit. Sciendū; verō qz sicut prothoplausto q̄i sub condicione datum est ut immortalis esset si diuine iussioni obediret. Ita in predestinacōe dei hī quo qz annī dati sunt illi si innocenter viuens minime superbiret. Qui vero propter superbiam subtrahī sunt: propter humilitatem itez restituti sunt.

Nouit? Velle mihi ista qz
p profunda sunt: ex scripturarū te
stimonij apti pbari. qz no
dus dñe pdestinatiois multis
via fuit erroris. **M**ochus.
Modus diuine pdestinacōis
mihi p: fus insolubil est Quis
ei nouit sensū dñi: aut qz eius
osiliarius fuit? Attñ que supi
us deā sūt: scripturarū auctori
tate referatur. Scūs Job de ho
minis mutabilitate loquēs di
cit deo Cōstituisi tēmos eius
q pteiri nō poterūt. Ecce i hoc
loco habes hominū terminū vi
uendi a deo cōstitutū. qz idē
terminus intēsgressibil sit. Qz
vō eūdē terminū qñqz qz ma
le uiuendo poterit preācipae
testis est psalmista q dicit Vi
ri sanguinū a dolosi nō dimidi
abūt dies suos. Si nō cōcedit
eis dies qbus uiuere poterant
dimidiare: certū est illos lōge
infra terminū ostitutū deficere
Similit' homi bñ uiuēdo qñqz
mētatur terminū suū puenire:
sic de vno bono iōnū bonorū
persona dicit. Raptus est ne ma
litia mutar; intellēm illi? a ne
fictō decipet animā illius. Desi
nant ergo hōmes stulti stulta
dicē: stulte credē. qz hodie pau
ci sūt pñcipes pauci qz nobiles
q dies suos impleāt: et ad eta

tē senile pueniāt. **Q**uāe hōc?
Nimz qz paupes depdantur:
q paupes lacrimis añ tps suf
foctur. Vis ne audire exēplū
de qdā tirāno: q qz dies curtae
precādo nō credidit. liberū p
cauit? **N**ouitius Volo a de
fidero. **Ca. xxvij. Mochus.**
Ex relacōne cuiusdā viri
religiosi cognouit. Lode
wicū lantgrauū prē: Dermā
m lantgrauū: q añ hōs duos ā
nos defūctus est: in errore peri
culosum nō solū ppe aie: hāc s
dicoz sstantie decidisse. Qu
cū eēt pdo ac tyrann? maxim?
duras a plimas in sibi omīssuz
populū fatiēs exactōnes: mul
tas eccliaz sibi vfurpās posses
siones. Et ppe hoc aliaqz plura
mala a viris religios corripet
q ei ppebant in confessōis pe
nam malorū a glia: elcorum:
verbū miserabile rñdit. Si p
destinatus su; inqt: nulla pēta
poterūt mihi regnū celozū au
ferre. si pscitus nulla bona m il
lud valebūt conferre. Et sic m
dicere solitus erat: nōnull? Cō
radus senex mochus noster de
Thuringie pñbz oriūcus: wr
ficulū illū psalmiste. Celū celū
dño terrā aut dedit filijs hōim
loco puerbñ ad suā excusacōz
arguentibus se proponebat

Erat siquidem litteratus et ob hoc amplius induratus. Et cum ei dicerent viri timorati. Domine peccata anime vestre. desistite peccare ne deus prouocatus peccatorem in peccatis occidat iterum respondit. Cum venerit dies mortis mee moriar: non illum potero bene viuendo extendere: neque male viuendo preuenire. Volens illum pius dominus a tanto errore misericorditer vocare et reducere ad mentem: infirmitate periculosa cepit eum flagellare. Vocatus est medicus eius vir bonus et discretus et non solum in philosophia: sed etiam in theologia non medio critere tractatus. Cui princeps dixit. ut vides infirmus sum: valde adhibe curam ut possim conualescere. Memores medicus illius erroris: respondit. Domine si uerit dies mortis vestre: non vos poterit cura mea morti subtrahere. Si vero moriturus non estis: de infirmitate ista: superflua erit medicina mea. Et ille. Quomodo sic respondes? Si mihi non fuerit adhibita cura diligentia et dieta apposita: potero tam a meipso quam ab alijs ipsis negligi: et ante tempus mori. Audito hoc verbo philosophus multum bylaris effectus: data occasione respondit. Domine si creditis vitam viam

posse pro telari virtute medicine quare hoc credere renuntis de peccatis et operibus iusticie: que sunt antidota anime? Sine hijs anima moritur. sine hijs ad salutem que est in futura vita: nemo peruenit. Considerans tantum grauius pondus verborum: et quod rationabiliter porassit dixit ei. De cetero medicus esto anime mee: quod per tuam linguam medicinali deus liberauit me a maximo errore.

Procius. Numquid bene profecta vixit princeps iste? Thobius. Minime. Promisit verbum quod non impleuit factis. Qualis eius finis fuerit: cum quanta sarcina peccatorum obierit: pena tormentorum illius in sequentibus te docebit. Reuertamur igitur ad precedentia: quia longam hanc euagationem fecit interrogatio tua.

Capitulum xxviii.

Sicut multos tribuit ad ordinem medicina infirmitatis: ita plurimos intra compellit caminus paupertatis. Sepe vidimus et quotidie videmus personas aliquando in seculo diuites et honestas ut sunt milites et ciues cogente inopia venire ad ordinem magis ex necessitate volentes diuiti deo seruire: quam inter cognatos et notos egestatis confusione sustinere

Cū q̄da; vir honestus expone-
ret mibi conuersionis sue ordinē:
adiecit. Si certe in reb; meis
habuissē p̄spicitatē: nunq̄ ve-
nissem ad ordinē. Noui quos-
da; q̄ patrīb; siue fratrib; con-
uertētib; conuerti rēuerūt: a cū
osumpsisent om̄ia dimissa. tūc
p̄mū uenerunt nccitatē pallio
duo cōmis palliātes: vel pot̄
ipsa nccitate virtutē fatientes.
Nouiti⁹. Nō est necē de tali-
bus exēpla querē. cū videam⁹
tali occasiōe plures maxie oū-
sos ad ordinē uenire. S; beati
sūt illi. q̄ diuitias habuerūt et
p̄ xp̄o illas cōtēpserūt. **Ad-**
chus. Nō ideo b̄ti q̄ diuitiarū
possessores: s; ideo beati q̄ diui-
ciarū cōtētores. Plus placuerūt
dō duo minuta uidue: q̄ m̄lte
diuitū elēosine. Scias etiā q̄
da; ouert; p̄pter erubescētiā ali-
cuius culpe: siue notā qualiscū-
q; infamie.

Cap. xxix.

Vuenis q̄dam i domo nostra
nouiti⁹ fuit. quē occasio h̄mōi
ad ordinē traxit. Fuerat siq̄dē;
canonic⁹ cuiusdā eccl̄ie in Colo-
nia. Qui cū feciss; dño suo clei-
co honesto. cui⁹ tunc t̄pis com-
mēsal⁹ erat. furtum licet p̄uū
a seruis illi⁹ depl̄ensus fuiss;.
in t̄ntu; erubuit. ut de seculo fu-
giēs mōsteriū nr̄m peter; atq;

nōuicius fiēt. **M**aluit deo fui-
re. q̄ tantā confusiōe; int̄ suos
confrēs sustinere. **E**go eodē; tē-
pore in eadē eccl̄ia positus cām cō-
uersionis eius. ut iā dictū est in-
tellexi. a q̄ stabili nō ess; talis
ouerho. satis timui. **Ca. xxx.**

Li⁹ q̄dā adolescēs sc̄mo-
niale quādā ipregnaue-
rat. et osufione uirgente siml q;
timore. eo q̄ femina nobil for;
confusus ē in ordie nr̄o. Et quā-
dyabolus ei p̄pauerat in ruinā
p̄ occasiōem facta est illi i salu-
tē. **J**uene sup̄dicto iusto dī iu-
dicō ordinē; deferente. iste ad-
huc pseuerat. dei se m̄ia consuā-
te. **Nouiti⁹.** Vt video nō ē
uolētis neq; currētis. s; misere-
tis est dei. **M**onachus. Ita
est. Q̄ q̄dā etiā conuētiā ob pi-
culum uite tēpalis. hoc exēplo
docebris. **Ca. xxxi.**

Eo tēpe q̄ rex **Otto** p̄fe-
ctus est. Romā corōi in
impatorē. imp̄iū sup̄r mosellā
fratri suo **Wērico** palatio regē-
dum cōmisit. **D**ic nobile; quē-
dam viz p̄donē p̄ iuditiū capi-
tali sētentiā damnauit. **A**due-
nit **Daniel** abb. s̄conauie. suis
q; p̄cib; apud palatnū optiū
it. ut ei liceret uiuē. et deo p̄ pec-
catis suis in ordine **Cisterciēsi**
satisfacē. Sic hō p̄ suis scelib;

mortu addictus: per gratiam
conuersionis euasit sententia;
damnacois. **F**requenter huic
similia audiui: scilicet ut homi-
nes flagitiosi p suis criminib;
varijs supplicis deportati: bñ
ficio ordinis sint liberati. **N**o
uicius. **L**icet hec videantur mi-
nima: nō tamē sunt parū pen-
denda: eoq; sint edificatoria.

Monachus. Quibus hec
videbuntur minima: audiant
de hijs quos timor pene gebē-
nalis ouertit: magna atq; ter-
ribilia.

Capitulum. xxxij. .
Hic hos annos viginti
quatuor abbas quidā
Morimundis fuit quem tal ne-
cessitas ad ordinē traxit. **Q**ue
de illo dicturus sum: ex relacio-
ne domini Hermāni abbis lo-
ci sancte Marie cognoui: quā
eundem abbatē vidit. **L**o quē
tem audiuit. atq; gestus illi;
diligētius: utpote qui mortu-
us fuit et reuixit. **C**ōfideāuit. **C**ū
esset iuuenis cum ceteris scola-
ribus studebat. **P**arisi. **Q**uā cū
esset durū ingenij labilisq; mēo-
rie: ita ut pene nihil possit cape-
re vel retinere. ab omib; irride-
batur. ab oib; pdeota iudica-
batur. **V**nde cepit turbari mlti-
tisq; dolorib; cor ei; affligi. **C**ō-

stigit ut die quadā infirretur.
Et ecce sathā affuit qui diceret
ei. **V**is mihi facere hominū. et
ego tibi dabo scientiā omnium
liarum. **A**udiens hec iuuenis
expauit. et dyabolo talia sug-
gerenti respōdit. **R**edi p me
sathanas. q; nunq; eris domi-
nus meus. neq; ego homo tu;
Et cum ei nō acquiesceret. ma-
num illius quasi violēter ape-
ruit. lapidēq; imponens dixit.
Quā diu conclusū tenueris la-
pidē istū in manu tua. scies om-
nia. **R**ecedente inimico iuuenis
surrexit. scolā intrauit. questi-
ones proposuit. omesq; dispu-
tando superauit. **M**irati sūt om-
nes. vñ pdeote tāta facundia no-
uitas tā inusitata. **I**lle vero ne-
gociū celatum habuit. nec ali-
cui hominī causā tāte sciētie expo-
nere voluit. **N**ō multo p infir-
mari cepit vsq; ad mortē. vo-
catus ē sacerdos qui eius audi-
ret cōfessionē. **Q**uā inter cetera
eciā cōfessus est. quomō a dya-
bolo recepisset lapidē et eū la-
pidē scīa. **R**ndit sacerdos. **P**ro-
pice mī arte; dyaboli. ne exps-
fias scīe di. **T**erritus ille lapidē
quē adhuc manu tenebat pic-
citā cū lapidē fallacē scīa; depo-
suit. **Q**uid plac. **D**efunctus ē clei-
cus et corpus ei; ppositū i ecclā

ordinatis circa feretrum scolaibz
 q̄ more xp̄iano psalmos decā
 tarent. Demones aiam tollētes
 et ad vallem pfūdā terribilez.
 fumūqz sulphureū euaporātes
 illam portātes. ordinabāt se ex
 utraqz pte vallis. Et q̄ stabāt
 ex vna pte aiam miserā ad fili
 tudinem ludī pile p̄ntiebant.
 alij ex pte altera p aerā volantē
 manibz suscipiebāt. Quorū vn
 gues ita erāt acutissimī. ut ac
 eracuatas omēqz acumen ferri
 incōpabilit̄ superaret. A q̄bz ita
 torquebat̄. sic postea dicebat
 cū eu iactaret̄ vel erāpent. ut il
 li tormento nullū genus tormē
 ti possit eq̄pari. Misertus illius
 dñs misit nescio quā celestē p
 sonā viz magne reuētie. qui
 demoibz tale nuntiu deferebat
 Audite. p̄cipit vobis dñs altis
 simus. ut animā a vob̄ deceptā
 dimittatis. Mox om̄s inclinā
 tes fil̄ animā dimiserūt. nec eā
 āplius tāgere p̄sumperunt.
 Que reuerſa ad corp⁹ mēbra
 exaiatā viuificauit. viuificata
 erexit. scolares circūsedētes i fu
 gam vertit. Descēdensqz de fere
 tro dicebat se viuere. atqz videri
 rit. qd̄ v̄ audierit. magis op̄e
 q̄ fmōe manifestauit. Nā sta
 tim ouerſus in ordīe Cisterci
 ensi tā rigidus fuit sibi. tā du

rus castigatoz corpis sui. ut oī
 bus q̄ eum videre poterāt patē
 ter daret̄ intelligi. qz penas se
 serit purgatoz. vel pot̄ infer
 mī. **P**rouicius. Expediri velle
 vtrū loc⁹ in quo tormentabat̄
 infra methas fuit infermī. siue
 purgatoz. **M**oebus. Si
 vall̄ illa pertinebat ad gehēnā
 cōstat eius cōfessioem fuisse s̄n
 cōtritione. **R**ō satis ex hoc p
 batur. eoqz maxime penā illā
 teste celesti nūcō sustinuit. p
 ter osēsu. retēti lapidis. **P**ro
 uicius. Nunq̄d dicendus ē dō
 mī cōfessisse. **M**oachus. Nō
 vt ei facerz hominū cōfessit s̄ in
 tm̄ cōfessit. qz non statū lapidē
 de manu iactauit. sed ad vsum
 scēe diligētissime reſuauit. Cū
 quez etiā tāto afficiebat̄ amo
 re ut nec q̄dem i infirmitate de
 ponēt. sed cū doloē ad imperiū
 factōtis p̄iceret. Si cū dixero
 fuisse in purgatoio. suspecta ē
 in absēcia factōz angeloz. et
 p̄ncipia dēmonoz. q̄ animā egres
 sū suscipiebant. susceptā dedu
 cebāt. Deductā tam crudelit̄ ex
 torquebāt. Dicebat mgr Rudol
 phus scolasticus Colomēns.
 in cuius scolisa ego frequēci
 us erā qz demones animā elcāz
 de corpis ergastulo egrediētē
 nunq̄ tangerent. S; bñ āgeli

ad loca purgatorij: si tam digna esset purgatorio. deportaretur. **T**ali. n. exemplo utebatur. **N**ō dec; ait. ut carbonarius purg; aurum: sed aurifer. **P**ostea vero propter meritū vite suscitatus factus est abbas i. **M**oximū de iyna de quatuor p̄mis dōmib; vir sanctus et iustus. **D**e q̄ cui; interrogassem p̄dictum **H**ermanum abbatem: si viderit illum aliquando ridente; quia de resurgentib; dicitur q̄ ridē nō soleant. **R**espondit. **S**cias me hoc ipm̄ in illo considerasse nec potui deplēdere i gestib; eius nutū quidē leuitatis tāte erat grauitatis. tāte lōgā mimitatis. **N**ūq̄ illū vidi. ne q̄dē subridente: neq; verba leuitatis pferente. **N**ouici? **M**iror si aliquid dixerit de forma et virtute anime. **M**onach? **E**ciam asseribat animā suā fuisse tanq̄ vas vitreum et spicū oculatā retro et ante plurimū habuisse scientie: vidiſſe ymūsa. **T**am scolaribus circa fere trū; sedentibus quecūq; actita uerāt: manifestauit. **V**os inq̄t tessarib; lusistis. vos inuicē; capillis vos traxistis vos diligenter psallebatis. **N**ouicius. **V**alde me letificat q̄ vir iste q̄ corpe exutus tanta in p̄mis vi-

dit. tanta audiuit. ceteris religioſ ordinibus omiſſis. ordinem nostrum intrare voluit.

Monachus. **M**erito letificae te debet. sed aliud tibi dicā quod eandem tuam leticiā; geminet.

Ca. xxxiiij.

Duo iuuenes sicut didici lectōne nō relacōe. ap̄d toletū studebant i. in gromancia. **A**ccidit ut vnus illorum vsq; ad mortē infirmaretur. **Q**uicū moritur? **E**ss rogauit alter. ut infra. xx. dies sibi appareret. **E**t p̄misit. si tam sibi cōcederet. **S**edēte eo die q̄dam in ecclā coram ymagine b̄tē virginis. et psalmos p̄ aia illius legente. affuit miser ille m̄firm? **G**ētib; sua indicās tormēta. **Q**uēcū interrogass; ubi eēt vel quō h̄ret. r̄ndit. **D**e mibi q̄ eternalit̄ dānatus sū p̄pter artē quā didici dyabolicā. q̄ r̄ueā mors aie ē. sic tytul? eius oñdit. **C**ōsulo at tibi tāq̄ socio meo vni co: ut ab hac execrabili scia recedas: et vitā religiosā sectando dō p̄p̄tis tuis satisfacias. **Q**uēcū vnu? interrogass; ut tu cōres; sibi viā viuēdi oñdēt. **I**ter r̄nt. **N**ō est via securior. q̄ ordo. **C**isterciens. neq; int̄ oē gen? hōi nū pauciores descēdūt ad iferos q̄ persone religionis illius.

Retulit ei et alia plura: que cā
breuitatis omitto. eo q̄ i libro
visionū. Clareuallis septa sūt
Iuuenis vero mox renūciās mī
gromātie fciis est nouitius: ac
deinde mōchus i ordine Cister
ciensi. **N**ouici⁹. Fatēor i hoc
facto leticiā cordis mei gemia
tam. **M**onach⁹. Quia i ore
duorū vel triū stabit oē verbū:
vis audire de terco cleico pene
simili mō conūso? **N**ouici⁹
Volo ac plurimū desidero.

Narrate mīse. **Ca. xxxiiij**
pius sene monacho nrō
Cōrado: q̄ pene cētenarius est
cui⁹ supra feci mencōem: didici
q̄d refero. Ip̄e q̄dem de Thuringia
oriūdus: i armis aū con
uūso em excitatus: multa nouit
de actib⁹. **L**odewici lantgrauū
de q̄ sup̄r capitulo. xxvij. lōgā
texui narrōem. **D**ic cū morēt
duos filios reliq̄t bēdes. **L**o
dewici. s. q̄ i prima expeditio
ne iherosolimitana q̄ facta est
tempib⁹. **F**rederici impatois de
funct⁹ est. **H**ermanū q̄ eidē;
i p̄ncipatu successit: q̄ nuper
obiit. **L**odewicus vero q̄ satis
erat tractabil⁹ et human⁹: vt
vri⁹ dicā ceteris tirāis minus
malus: tale edēm p̄posuit. **S**i
mō aliq̄s eēt m̄q̄t q̄ vris i dīci
is vera mībi de anima pris mei

dicere possi: bonā curā a me re
cipet. **A**udiebat hxc miles q̄dā
paup⁹: q̄ fr̄e; hēbat clericū i mī
gromācia: q̄nq; satis expedi
tū. **C**ui cū verba p̄ncipis iudī
cassh r̄ndit ille. **B**one fr̄at⁹ dya
bolū aliq̄n per carmīna vocare
osueui: sciscitabar ab illo q̄ vo
lui diu ē: q̄ eius colloquijs ar
tibusq; renūciaui. **I**stante mī
lite oportune importūe: ad me
moriā ei reducēs p̄paz paup̄ta
tē: p̄missumq; hōiem: precib⁹
eius tandē cleic⁹ victus dēonē
vocauit. **V**ocatus q̄d vellet i
q̄siuit. **R**ndit cleicus. **P**enitet
me t̄nto tēpe recessisse a te. **I**n
dica mībi obsecro vbi sit aīa
dñi mei lantgrauū. **A**it dē mō.
Si vis mecū p̄gere: ego illū tī
bi oñdam. **E**t ille lib̄ter illum
viderem: si sine piclo vite mee
illū videre possem. **C**ui dyabo
lus. **I**uro tibi p̄ altissimū et per
tremēdū ei⁹ iudiciū: q̄ si fidei
mee te omiseris: incolumē te il
luc dūcā: hūcq; reducā. **P**onēs
cleric⁹ p̄pter fr̄em aīam suā i
manib⁹ suis collū: dēonīs ascē
dit: que; i fra breue t̄ps aū por
tā inferi deposuit. **I**ntrospiciēs
clericus otemplatus ē loca mī
mīs horrenda. penarūq; diuer
sa gñā et demonem quendam
aspēu trībile; sup̄ optū putū

residentem. **C**lericus ut hoc vi-
dit totus contremuit. Et clama-
uit demon ille ad demonem ba-
iulum. Quis est ille: quem te-
nes in collo? **A**dduc eum huc
Qui respondit. Amicus noster
est: et iuauit ei per virtutes tuas
magnas quia eum non lederem. sed
animam lantgrauum domini sui
ostenderem. sanumque reducere
ut omnibus tuam immensam pre-
dicet virtutem. **I**lle vero statim
operculum igneum cui insedit
amouit: et tuba enea puteo in-
missa tam valide bucinauit. ut
videretur clerico totus tremere
mundus. **P**ost horam ut ei vide-
batur. nimis longam: puteo eru-
tuante flammis sulphureas
lantgrauum inter scintillas asce-
dentes simul ascendens. viden-
dum se clerico collotenus pre-
buit. **A**d quem ait. Ecce presto
sum miser ille lantgrauum? quo-
dam dominus tuus. et utinam
nunquam natus. **C**ui clericus? **M**is-
sus sum a filio vestro: ut ei renun-
ciare possim de statu vestro et
si in aliquo potestis iuuari. mi-
hi dicere debetis. **R**espondit il-
le. Statum meum bene vides.
Noc tamen scias quia si filij mei re-
stituere vellet tales possessiones
talium ecclesiarum propriis nominibus
eas exprimeres: quas mihi iuu-

ste usurpauit: et sub titulo be-
ditariorum ipsi reliqui. magnum
anime mee conferrent remedium
Cui cum clericus? diceret. domine non
credent mihi. respondit. **E**go dica-
tibi signum. quod nemo nouit pre-
ter me et filios meos. **A**cepto
signo. et lantgrauio eo viden-
te puteo imerso per deonem: redu-
ctus est. **Q**ui licet vitam non perdi-
derit ita tamen pallidus et languidus
redijt: ut vix agnosceret. **V**er-
ba patris filijs retulit: signa omnia
sed modicum illi profuit. **N**on in hoc
osetire voluerunt: ut possessiones
restituere. **R**espondit tamen Lo-
dewicus lantgrauum? clerico. **S**ig-
na cognosco patris: meum te vidis-
se non dubito: propositum tibi primi-
um dare non renuo. **A**d quem il-
le. **D**omine curtis vestra vobis mane-
at: ego cogitabo quid anime mee
expediat. **R**elictisque omnibus
factus est monachus in ordine
Cisterciensis continens omnem laborem
sustinere temporalis: dum modo penam
euaderet eternam. **E**cce habes
tria exempla: quod quidam ouertam
tantum tunc vel visione pene ge-
benal. **P**ossem tibi de hijs ad
huc plura dicere: sed in alijs distin-
ctionibus illa tibi propono differere.
Nouisti? **S**i talia homines viderent
possent: puto quia tam libere non pec-
carerent. **M**onachus? **I**ta est ut dicas

Audi adhuc qđ sup̄est exem-
plū videlicet: qđ quosdā conuerti
cogat n̄ mortis osce: s; amor
conuandē innocētie et desiderii
um celestis prie. **Ca. xxxv.**
T mōsteio scī Pāthaleonis in
Colōia: qđ est nigri ordinis
mōchorū: iuuēis qđ am fuit no-
mine Hodefrid⁹ puritatis exi-
mie: int̄ fr̄es suos sine q̄rela cō-
uersatus: s; in disciplinā ordi-
is illius. Et qđ scriptū ē Justus iu-
stificat⁹ adhuc. et sanct⁹ sanctificetur
adhuc: de hōie sup̄ne vite
accēsus idē Hodefrid⁹ qđ s; in
regule mandatū uiuē nō poss;
consideras uenit ad nos hūilit̄
et instant⁹ supplicās: ut fr̄m col-
legio iūgi meret̄. Timēs abb̄
nr̄ magis in cā eē leuitatē q̄ de-
uocōne cū h̄u suscipe nō acq̄ e-
uit. Passus a nobis repūllam.
Vilariū uenit et qđ petiuit cici-
us optinuit. Qui quāte fuerit
religiositatis. quāte scitatis q̄
feruēs in ordine p̄ sacras eius
reliq̄as vsq; hodie dñs n̄ cessat
oñdere. Tpe qđ dñs Karol⁹
abb̄ Vilariens. qđ fuerat prior
nr̄ ueniens ad nos duxit secum
eundē viz ueneābile. et sicut in
dixerūt qđ viderūt. tantā grā de-
uocōis ei dñs in missa otulit.
ut stilliciā lacrimarū ex ei⁹ o cu-
lis sup̄ altare vel pect⁹ eius stil-

larēt. Quē cū interrogat; bō-
mīn⁹ Theodericus de Lureke
tūc nouit⁹ quōdā; canōicus
Būnenf. quō orare debēt. rñ
dit Nihil debetis in orōne dicē
s; tm̄ cogitare de saluatois nr̄i
natitate. passiōe resurreōne et
alijs q̄ nob̄ nota sūt. Qđ ipse
frequent⁹ in vfu habuit: hoc et
alios docere studiuit. Debāt
et spm̄ p̄phetie: ita ut qñq; mō-
chis temptatiōes futuras p̄dice-
ret. et ut corda sua p̄ paciā; p̄-
parēt amonēt. Quātas habu-
erit consolacōes. q̄ mirificas vi-
siōes. solus ille plene nouit qđ
auctor illarū fuit. dica; tibi qđ
mibi r̄tulit mōch⁹ quidā Vil-
lariens de illo Cū ess; tempe qđ
dā eb domedari⁹ coq̄ne. et sab-
bato s; in osuetudinē lauar; pe-
des mōchorū. dicto completo-
rio cū clausis oratorii. cat. n̄
sacrista. appuit ei saluator līn-
tho p̄cinctus et pelu; in manu
tenens. Et ait ad Hodefridu;
Sede ut lauem pedes tuos. eo
qđ dudum laueris pedes meos
Qđ cū tritus rēnuer; coegit eu;
flexisq; genib; pedes eius lauit
sicq; disparuit. Scđa feria p̄
palmas sanctas in choro cum
psalm⁹. Eructauit cor meū de-
uote a conuētū decantaretur.
ecce gliosa dei genitrix. Maria

de p̄sbitio de scēdes: et chorū
more abbatis circuiens mōa
ebis benedixit: sicq; int̄ ab̄bis
aprioris stallū exiens q̄i ad cō
uersorū chorū p̄perauit. Exiuit
ille p̄ eam ut videret quo iret
seam videre nō potuit. Stati
nescō vtz p̄orā vel tertia die
infirmari cepit. Et cū laborar;
in acutis vsq; in pascha in ouē
tu p̄seuerās: dōrūq; castigacō
mib; lacerās: atq; sacros pan
nos cū ceteris lauans tādē ifir
mitate de p̄ssus: in ifirmatorio
positus. Qui cū iā agom̄saret
eēt tēpus comedēdi: dixit ei mī
nister suus Inuitus vado come
dere: timens ne interi moriamī
nī. Vade inq̄ securus: ante vi
debo te. Qui cum in mensa sede
ret. Hodefridus ostiū; refecto
rij aperuit: mōchū; respexit et
benedixit: sicq; versus oratori
um tetendit. Territus ille pū
tabat eum miraculose oualiū
se. Statimq; p̄cussa est ad exitū
ei; tabula: et recordatus est in
firmariū; qz ei p̄miserat. Ru
dato eius corpore ad lauandū;
Ita inuenerunt dōrū eius pla
gis virgarū liuidum: vt omēs
mirarentur. Rūp p̄ reuelacōez
leuiata sunt ossa ei;: et in sacra
rio posita: resuanturq; p̄ reli
quīs. Ip̄i gloria quī sic ad se

oueros magnificat: cui cū p̄re
et sp̄itus sancto honoz am̄pū
p̄ omnia secula seculorū Amen.

Multa alia de eo referunt que
studio breuitatis sup̄p̄rimo.

Capi. xxxvi. **N**ouici;

Satisfactum mibi fateor
de causis siue occasioib;
cōuersionis. Nunc de modo vel
de forma eiusde; aliquid audi
re delectat. **M**ōchus. Quos
dam em̄ ad cōuersionem veni
re videmus cū quadā gloria:
et ostensione seculari alios cū
exhibicōne multe humilitatis.

Nouicius. Quod horū est
melius? **M**ōach;? Dum ille
cōuersione; deo placere nemo
dubitāt. Ostensio aut̄ alicui;
glorie secularis scd; int̄cionē
se cōuertētis indicat. Quidā
oūtū desiderātes de nouo se vesti
unt: cui cognatis et amicis ad
mōasteriū veniūt ne q̄i vagi et
pauperes repulsā patiāt. Alij
vro cum diuites sint paup̄ta
tis habitū assumunt: vt ex hu
militate cōuersionis ampli;
mereantur. De quibus tibi et
exēpla subiūgā. **C**a. xxxvii.

Miles quidā nomē Vua
lewan; oūtū desiderās: cū
dextrario et armis suis militari
b; hēmēro de vit̄ armat; clau
str; intrauit et sic in retulerunt.

Seniores nri qui tunc pntes
erāt: portaio illū ducēte p me
diū clxx vadens conuentu in
spiciente a nouā formā conū
fiois mirante: sup altare btē v
gimis se optulit armisq; de posi
tis in eadē domo religiois bitū
suscepit. Visū est ei congruū
ibi miliciā deponere secula
rem: vbi assumē pponēbat mi
litiam spūalem. Adhuc viuūt
vir bonus a religiosus: pri⁹ in
ter mōchos nouit⁹. p⁹ ea ob
hūilitatē fact⁹ ē conuersus.

Hbas Pbi Ca. xxxviii.
Philippus de Otterburg con
rū fecit. hīc mibi rētulit canoni
cus quidā. Traiecten. q tūc tē
poris pns fuit. Dic cū eēt de ho
nesta pntela natus a maioris
ecclie in Colōia canonicus. Ro
dolpū eiusdē ecclie scolasticū
pīus legētē audiuit. Diuina
inspiratē grā: ingro suo ignorā
te scolas deseruit. a cūq; esset ado
lescens delicatus: bonisq; vesti
bz indutus paupi scolari sibi
occurrēt illas dedit. a vilia ve
stimenta illius reidues: ad do
mū quādā ordinis nri que bo
navall dr: veniēs se in nouitiū
fufcipi hūilit⁹ petiuit. Vidētes
illū frēs cappā trita atq; vetusta
indutū estimātes eū scolarem
paupemq; vagū suscipere nūe

tūt. Cōsiderans morā repulse
eē piculosā: ingressumq; sibi ne
gari: nouissime dixit. Si non
susceperitis me forte vobis penite
bit: a cū facere volueritis eē nō
poterit. Tūc demū susceptus ē
Cognita eius ouersioe magi
ster Rodolphus dolens. cū so
cīs quibusdā ad mōsterium
venit. sed fūdamētū supra pe
trā positū mouē nō potuit. Et
q idē Philippus se in conūsi
one humiliāuit in tñtum. illuz
dñs exaltauit ut multo post ei
de domui abbs pificeretur

Anta ēvt⁹ Ca. xxxix.
hūilitatis vt ei⁹ amō ē se
pe ad ordīnē viētēs clēici: lay
cos se filauerūt malentes peco
ra pascē q; libros legere. sati⁹
ducētes deo in hūilitate seruire
q; apt sacros ordīnes vel hātū
ram ceteris pccē. Hoc q; sepi
us in ordīne contigit ita ut cō
uersi fierent mōachi: an hos q
tuor ānos diffinitū ē in caplo
generalī: ut tali mō ouersi ma
nēt inter ouersos. Eodē an
no quidā veniēs ut puto dya
conus: laycū se simulās i ouer
sum susceptus est. Cui⁹ abbs
cum postea nescō quo p dente
ordīnes intelleriss. in sequenti
capitulo casum eundē pposuit
Et q; viris discretis videbatur

omnino absurdū: ut quis in tā
sublimi ordine positus foret: si
ne caractere corōe et sine sacro
rum ordinū execuōne: senten
tiam mutauerūt. ¶ Nouicius
Non miror si aliqui celant su
os ordines in conuisione: cum
legamus priscis tempibus fi
nas: ut fuit beata Eugenia: et sā
cta Eufrosina: atq; btā Mari
na: sexū viriliter silasse. ¶ Mo
nach⁹. Quib⁹ hpc miraris factū
temporibus priscis: cū retenci
ori tempe simile in ordine nrō
contigisse sciam⁹? ¶ Nouici⁹
Hoc omnibus modis scire de
sidero. videlicet aqua persona
vbi: quō tam mirabil facta sit
conuio. ¶ Monachus. Femī
na de qua dicturus sū que fue
rit: vel quomō ad ordinē vene
rit: seu quomō in ordine fuerit
vel cōsummauerit: sicut nobis
retulit monachus quidā qui
cū ea nouici⁹ fuerat in pbaōe
fida tibi pandam relacōe.

Capitulum. xl.

In ciuitate Ruyssia que quinq;
miliarib⁹ distat a Colōia ciui
tate magna: ciuis quidā habi
tauit filiā habens formosā ac
dilectā: nomē Dyldegūde. Quā
vxoze defuncta cū adhuc esset i
etate tenera. oracōis grā secū
iherosolimā duxit. In reditu ve

ro infirmatus pater apud tyzū
diē clausit extremū. Moriens
autē; filiā et omnia q̄ habuit mi
nistro sui fidei cōmēclauit. S;
fidem nō seruās seruus domio:
neq; misericordiā exhibēs defū
cto cum esset impius et auarus
puella nocte in domo relicta
clam nauigauit multis illā mi
serijs exponēs. Que mātē sur
gens cum intellexisset tutorē in
fidum cū patris sui substantia
nauigasse: vehementer doluit. et
quid ageret. vel quo se vertēt
pētus ignorauit. Nō itelligēs
p̄dema terre fame cepit tale
scē. mēdicando tñ scolas i eadē
ciuitate anno vno frequentaui
p̄ hęc peregrinīs de Alemāia
aduentatibus calamitatē suā
expofuit et ut sui miserentur la
crimabiliter exorauit. Quibus
vnus ceteris dicioz vir bonus
et nobil⁹ consolans desolatam
assumensq; in nauim suā deli
ctam datis necarijs ad priam
reduxit peregrinā. Eodem tem
pe cum orta fuisset contraūsia i
ecclesia Treueresi inter duos
electos Volmarz scilicet eiusdē
ecclie archidiaconuz. et Rodol
phum maiorem prepositum
dominus papa Lucius priori
fauebat parte; alterius Frede
ricus imperatorz defensabat.

Et quod nulli erat tutum apices
ad apostolicum. quod tunc tempore
apud veronam morabatur defer
re propter insidias impatoris ec
clesia. Colonien: cum vni pciu
fauet. et ob hoc lias ad iam dem
papam destinaret. baiul9 eor9
de vite sue timens pfata; puel
lam propter confusam et hitum
adolescentem estimas prece simul
et prece eo quod minor suspicōis
nota foret i pedita quod inequite
clausas i baculo lias ut porta
ret optinuit. **Q**ue cum iuxta Au
gustā deuenisset furē obuia; ha
buit. **R**ogata ab eo. ut socius
esset itineris. nihil mali suspi
cās. libēs annuit. **C**umq; paulu
lū processissent et fur qui sonus
psequentiū excepisset. on9 cum
furto penes puellā reposuit ipse
vero ad secessum se ire simulās
int' frutecta se abscondit. **Q**uid
morer? **I**lla a psequentib; cō
prehēditur. cum sacco ad iudi
ciū trahitur et p sententiā laqo
adiudicat. **Q**ue cum ob fur
ti pntiam nulla; sibi pdesse cer
ner; allegacōem. nullā excusa
tiōem. sacerdotem petiuit et ob
tūit. **C**ui excessus suos ofites
satis simpliciter exposuit p ordi
nem vie sue cām. et furis neqci
am et ut sacerdoti verborū fidem
astrueret. harūdine lias ponti

ficales continente; ondit. **E**t ad
iecit. **S**i fuerit fur qstus oia9
inuenietur. **M**ox ad cōsiliū sa
cerdotis nem9 rebus et camib;
ambitur. fur qstus cōprehēdit
ad iudiciū vterq; trahitur. **C**ū
miser ille ad criminis cōfessiōem
crutiatib; compelleretur. ait **I**n
iuste cōpelloz cōfiteri quod nō fe
ci. iste cum furto deprehensus sim
ius ciuile damnandus est. **E**cōn
cum puella diceret sibi on9 do
lose fuisse commissum et restituē
vellet depōitū: rēdit ille. **O**n9
istud meū eē nego. **D**ox vni9
testimoniū est nulli9. **A**d hec
virgo obmutuit. **T**ūc accēdes
sacerdos p ipsa allegauit: et quod
eēt innocēs doloq; hominis cir
cūuenta satis affirmavit. **E**t si
minus inquit verbis meis cre
ditur: examine ferri cādētis qd
reus sit qd innocēs: facile com
probabitur. **Q**d cū omib; pla
cuisset manus furis exusta ē: pu
elle vero man9 illesa appuit.
Tūc fure celerius suspensio: cō
fessor et liberator virginis gau
dens illā in domū suam recepit.
Et ecce dyabolo instigāte qui
saluti virginis inuidit: cognā
tio furis de ta; turpi morte ei9
furens: innocuā et dei iudicio li
beratā de domo sacerdotis extrax
it: repq; depōito loco ei9 illam

suspendit. **M**ox angelus domini affuit: qui et virginem ne laquei sentiret angustias sustentavit: et mirifico vultus sui odore refecit. **E**t cum nihil sentiret doloris: primo maximis se putaret interesse delicijs. In ipsa nocte tam suauē audiuit melodiam: symphoniam tam diuersā tam iocundā. vt nullus chor⁹ siue corporalis siue instrumentalis tante dulcedinī posset comparari. **S**ciscitante ea qd hoc esset. **R**espondit angelus. anima sororis tue Agnetis cū hoc concentu angelico in celum deferretur. et tu post biennium feliciter sequeris. **S**ic beata illa pibiduum pendente: pastores i vicino pascentes mia moti cōdixerunt. vt corp⁹ deponerēt atq; sepulture cōmendarent. **I**nciso vero laqueo non vt cōfuetudo est cadauerum: cū pōdere cecidit. sed paulatim āge lo sustentante ad terrā demissa stetit. **Q**uo viso. fr̃i pastores fugerūt. **D**ixitq; ei angelus domini. **E**cce libera es. vade quolibet. **R**espondit illa. **D**omine mi Vēonam ire pposui. **S**tatim in momēto trāslata est in veronam. **E**t ait āgel⁹ verona hinc distat trib⁹ miliarib⁹. **I**nt̃ Augustā vō et veronā septē diete

numerat. **N**ouici⁹ **V**identur mihi in hac puella antiqua istor⁹ miracula renouata videlicet s̃cti B̃ndicti abbis et Abacuc pphete. **E**x quib⁹ prior cū absens esset vidit germane sue scolasticę animā i specie colūbe celi secreta penetrare. **A**lter vō ppheta scilicet de iudea i momēto in babilonē trāslatus est. **M**ōchus **V**erū dicis nec minus miror qd audire meruit aīma; sororis cū cōcentu āgelico tanto locor spacio int̃posito deferri in celū: qd qd beatus **S**euerinus **C**olome positus aīa; s̃cti **M**artinī cū simili cōcentu ascendere ognouit ad dominum. **A**dhuc alia duo magne glorie beneficia sūt ei exhibita scilicet qd angelo sustentante eculei dolores non sensit. et qd finē suū tam longe ante presciuit. **P**rospe vō apud veronā negotio pacto: cū rediens it̃isset dyocesim vocemaciensē: nō ing̃ta diuine mie prece et ope cuiusdam veneabil̃ icluse obtinuit: ut a domino **T**heobaldo abbē sconauie i nouiciū suscip̃t. **E**st at̃ sconauia loc⁹ amenissim⁹: nom̃ trahens are **P**utans eam idem abbas esse adolescentulum post tergus suum in eodē equo sedere iussit.

Que cū loqueretur vocē femī
nea et graci: dixit ei abb. fra
ter Joseph nōdum mutasti vo
cē tuam. Rndit illa. Dñe Nū
q̃ illam mutabo. Adolescente;
se simulans: nom̃ sacti Joseph
sibi imposueāt. ut eū quem va
lidas tentacōes vicisse noue
rat cō duplicem hostem pug
natura carnē sc; et dyabolum:
memorie sue arcī impmer; et
p auxiliū plen⁹ sentiret. et vide
tur in ea illud Salomōis imple
tū. Mulierē fortē q̃s iueniet;
Nō est inuentū simile in ordie
nrō: et ideo sine exēplo. Mulie
rem inq̃t ex om̃ibus nō inueni.
Ingressa p bacōem manū suā
misi ad fortia Inter viros dor
muit. cū viris omedit et bibit
viris ad disciplinas dor̃ suū;
nudauit. Et cum eēt iuuencla
multe grauitatis tñ ne sex⁹ ei⁹
notaret: qñq; suis socijs in p
bacōe signa aliqua ostendit
leuitatis. Nā absēte mgrō mō
chus qui hoc nob̃ retulit. Der
manu; nomine: tūc puez. xiiij
annoz ad cyphū suū ducens
ait. Cōsideremus in hoc vīno:
q̃s nr̃m sit formosior et cū relu
centes in eo facies attēderent:
iterum aiebat. Dermāne quō
plac; tibi facies meas. Rndit il
le. Vide mibi mētū tuū dispo

situm: sic mētū mulieris. Tūc
illa quasi idignādo recessit. po
stea p neglecto silencio āb̃ va
pulabāt. **N**oticius. Miroz
si aliquis in ordie habueit tē
tacōnes. **M**ōchus De eius
tentacōibus nībil audiui: s;
q̃ alijs causa fuerit tētacōis
satis intelleri. Cū appropiqua
ret tempus resolucōis eius cē
pit infirmari. Et cū pre mīma
debilitate ad lēm suū portaē
tur: monachus q̃dam eā intū
ens iuxta se stantib; clara voce
dicebat. Nō iste vel femina est
vel dyabolus. Nunq̃ illum re
spicere potui sine tētacōne. Et
satis pbatur ex hoc loco: q̃ for
tis sit vis nature. **V**ocansq; p
orem cū ei peccata quidē leuia
confiteretur: et ille interrogā
tur. si vnq̃ aliquā cognouiss;
mulierē. Rndit illa. Nunq̃ do
mine re⁹ fui alicuius mulieris
huc viri: hoc adhiēns p̃t sex
um. Deinde recitauit ei p ordi
nem eo mō quo p̃dictum est
ṽniuersa: q̃ circa se acta sūt. ta
cito sexu **P**riore stupēte ac dicē
te. frat q̃ loqueis fidē excedere
videntur: et q̃ argumento pba
re potero illa eē vera. Rndit pu
ella. Hodie biēmū; effluxit: ex
quo angel⁹ domini pendēti mī
hi diē resolucōis mee p̃dixit.

Scio cui credidi. fide seruauit.
 cursum consummauit. De reliquo
 reposita ē mihi corona iusticie.
 Si ea scia qua p̄dixi añ obitu
 meū nō de posuero officiū ligue
 in spaco vni⁹ misse legende: nō
 mihi credatis. Et adiecit. Cū
 defunct⁹ fuero appebit i me vñ
 stupratis. ⁊ diuine virtuti grās
 merito refeatis. Hīs dñs q̄rta
 scia ebdomade paschal. xij. kl.
 Maij. Anno dñi. M. c. lxxxvi
 ij. sole tendente ad occasu. scā
 illa aia d̄ corpe virgineo egres
 sa migrauit ad dñm. Percussa
 tabula. cū tam abbas q̄ ceteri
 fratres ad eius exequias ouo
 lassent. ⁊ corpe exportato ad
 lauadū detectū fuisset: sex⁹ femi
 ne⁹ appuuit. Tūc oib⁹ in stupo
 rem vñ miraclī nouitate: nū
 ciatum ē sacerdoti cōmendacō
 nes legenti. Qui cognito sexu
 textū mutauit: ⁊ p̄ mōcho mō
 cham ⁊ p̄ fratre sororem noīa
 uit. Postea cū breuiā p̄ ea scri
 benda eēnt: ⁊ nomē ei⁹ ignora
 rēt: s̄b tali forma scripta sunt.
 xij. kl. Maij. obiit ancilla xp̄i
 in sconiua. Elaps⁹ aliquot di
 ebus cū frēs nomē illi⁹ btē scie
 desiderarēt: misert⁹ i vicinā Co
 lonie vñ se oriūdā direāt: ⁊ cū
 studiose circūq̄q̄ de eius cog
 nōe iuestigarēt: nutu dñmo iue

ta est q̄dā an⁹: que se eius cog
 nata fuisse dicēt asserēs eā. Hil
 degūdem vocatā. Cū añ hos ā
 nos osecrēt nouū oratoriu⁹ in
 sconiua: ex diuers⁹ p̄uincis
 ad dedicacōem ppli cōfluētes.
 ⁊ predcās btē Hildegundis v
 tuts audientes: tumult⁹ eius
 frequētauerūt matrone maxie
 scis eius orōnib⁹ se cōmendā
 tes. deūq̄ sup̄ tantis mirabilib⁹
 glificātes. Et nos frēs cū ill⁹ g
 tias referam⁹ saluatori nrō. q̄
 hoc fieri voluit nris tpib⁹: i ordi
 ne nrō ad gloriā suā ⁊ edifica
 cionē nrā. Qui viuū regē cū
 prē ⁊ spūscō i selā seloz. Amē
Epitaphiū eiusdē virgis.

Omnis hō miretur: hō q̄d
 fecerit iste

Hec cui⁹ fossa cineres includit
 ⁊ ossa.

Mas viues paret: moriens h
 femina claret.

Vita sefellit: morsq̄ refellit rē
 simulatā.

Hildegunt dicta: vite ē in codi
 ce scripta.

Maij bissemis est hxc defuncta
 kalendis.

Nouici⁹. De hac puella vidz
 itelligēd illd̄ salomōis: ml̄ iē:
 forte q̄s inuēiet⁹. **M**oach⁹

Tāta ē fortitudo mētis i q̄bul
 dā fcs: ut merito laudēt. ca. xli

Honestā qdā matrona de
Colonia diuicijs pollēs
et etate florens cum post mari-
ti mortē xpō nubere vellet: tū-
re amicorū a quibz eius de fidei
iū impediebat habito consilio
domini Karoli abbis Vilarieſ
capam conuſi induit. Sicqz
p illū de ciuitate educta ī mō-
te sancte walburgis mōial ē
effecta. ¶ Nouici⁹. De conuſi-
one viduarū seu maritarū q
de ſecū ſeculi guſtauerūt nō mltū
mīroz virgīnū vero contri-
pentū voluntatē ſe conuētūū
oſtātā ſatis admiror. ¶ Mō-
chus. Quas dā ex hīs p exem-
plo tibi ponā. ¶ Ca. xliij

Domia Methildis mgra
hodie infulenich cu hēz
pentes ditissimos: et ad ſeculi
nūpcias nutrire tur: adhuc ī
etate teneā oſtituta ſe ſolo xpō
velle deſponſari mōial qz fieri
quotidie preſtata ē Cūqz blā-
dicijs ſiue mīmis nō poſſz auer-
ti: die quadā veſtibus purpu-
reis contra volūtatem induta
matri rēdit. Ecclā ſi feceris me
auream nō poteris mutare p-
poſitū meū Tandē tedio affe-
cti pntes ei⁹ eam locare vel-
lent ī predicto mōſteio ſacte
walburgis: nec eē poſſz eo qz
completus fuiſſz ſtatutus nūſ

ſororū: infulenich conuſa ē vbi
adeo profecit: ut nō multo p⁹
licet adhuc adoleſcētula mgra
efficeretur. Quam poſt ānos
paucos Aleidis ſoror eius car-
nal maito viduata: et ipſa ad
huc adoleſcentula ſecuta ī eodē
loco facta eſt pōriſſa. Quaru;
exemplo qdā eaz cognata tū-
re pntum de dioceſi Traiecten
ī habitu virili egreſſa: apd ſā-
ctū Thomā quī ē domus ordi-
nis noſtri ī epātū Treueren
poſita: ſe conuēt. Dāc cū ſoror
imitari vellet a pntibus capta
ē. et viro tradita. Spero autē;
qz deus tam feruētē cōuerſio-
nis volūtatem non relinquat
irremuneratā. ¶ Ca. xliij

Audabilē pmo ſatis mī-
rabilē dñe Delswīndis
abbatiſſe de pōrceto oūſiōem
tibi replicabo. Nec cū eēt et ad
huc ſit Arnoldi ſculteti aque-
ſis viri potentis diuitiſqz filia
ſic ab iēute etate feruebat; elo-
conuſiōis. ut matri frequent⁹
dicēt. Mat fac me monialem
Solita em erat cum mīre aſcē-
dere mōtem ſcī ſaluatoris. ī q
tūc manebat cōuentus ſororū
de pōrceto. Die quadā p fene-
ſtrā coque latent⁹ intrās dormi-
torū aſcēdit et puelle cuiuſdā
cucullaz induens cum ceteris

De cōuersione

choꝝ intrauit. **Q**uod cum matri
abire volenti pabbatissam ino
tuisset: illa putans iocum eē rē
dit. **V**ocate puez: oportet nos
ire. **V**enit illa intrinsecus ad fe
nestrā dicēs. **M**onial sum. nō
ibo tecū. **M**at' vero timēs mari
tum rēdit. **M**ō tū venias me
cū et ego prēm tuū rogabo ut
te faciat mōiale. **S**icq; exiuit
Mre vero tacēte otigit ut itez
montē ascenderet: filia dormien
te. **Q**ue cum surrexisset mre in ec
clesia quesita et nō inuenta: in
montē eā eē suspicans secuta ē
sola et p p'dictam fenestram in
gressa: rursum habitum iduit
matriq; rogātū ut exiret rēdit.
Ammō me nō decipies: verba
sibi pmissa replicās. **M**re vero
cū multo timore recedente. p aē
cū fratrib; furibūd' ascendit fo
res effregit: filiā vociferatē edu
xit: cognatis quī eā auerterēt
cōmisit. **Q**uīb; illa nō dūvt pu
to nouē ānoꝝ tā sapienter rē
dit: ut mirarētur. **Q**uid plura?
Epō Leodiensi prēm et eos a q̄
bus educta fuerat excoicāte: lo
co restituta ē. et post ānos pau
cos ibidē in abbatissam electa.
Dec de cōuersione deā sūt. **M**l
ta bmoī xpūc in suis opas' ele
ctis. ad gloriā suā nominis.
Cui cū prē et spiritu sancto lo

no sit et impiū p infinita secla
seculoz. Amen.

ExPLICIT PRIMA DISTINCTIO.

INCIPIT CAPLA LIB SEQNTIS.

DE CONTRICIONE qd sit unde
dicat' quot sint species eiꝝ
quis frēs. **C**a. primū.

DE MONACHO apostata: qui in
bello cōfessus: et in confessione
contritus: elegit duo milia an
noꝝ in purgatorio. **C**a. ii.

ITEM de monacho apostata: q
in miraculo sancti Bernardi cō
tritus: extra ordinē mortuus et
in clericali habitu sepultus: ef
fossus in tonsura et habitu mō
chi appuit. **C**a. iij.

DE SACERDOTE qui dixit. **S**i pe
cata sunt peccata: nunq; salua
bitur anima mea. **C**a. iij.

DE LUXURIOSO sacerdote: cui co
lumba i die natalis domini tri
bus vicibus sacramentum al
taris tulit. et post contricionem
restituit. **C**a. v.

DE HILDEBRADO latrone impe
nitente. et pena eius post mor
tem. **C**a. vi.

DE BODESCALCO vsurario: qui
sedem igneam sibi in penis prē
patam vidit. **C**a. vii.

Quā graue peccatum sit vsura
capitulum. **C**viij.

DE PABOLA Lupoldi woemaci
ens epī. **C**a. ix.